

Cami Sohbetleri

**Âyet Hadis
Dinî Bilgiler**

HAZİRAN 2019

İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ

Genel Koordinatör

Prof. Dr. Hasan Kâmil YILMAZ

İstanbul Müftüsü

Yayın Yönetmeni

Veysel İŞILDAR

İstanbul Müftü Yardımcısı

DERLEME HEYETİ

Başvaiz Fatma BAYRAM *(Dini Bilgiler)*

Vaiz Şule DÜNDAR *(Dini Bilgiler)*

Baş İmam Hatip Ömer CİHANGİR *(Ayetler ve Tefsirleri)*

İmam Hatip Dr. Mesut ÇAKIR *(Hadisler ve Şerhleri)*

İmam Hatip Emir Faysal ARVAS *(Dini Bilgiler)*

Tashih: Vaiz Dr. Nurhayat HARAL YALÇI

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَلَا يَخْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ
بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخَلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

“Allah’ın kendilerine lütfundan verdiği nimetlerde cimrilik edenler, bunun, kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Hayır! O kendileri için bir şerdir. Cimrilik ettikleri şey kıyamet gününde boyunlarına dolacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah’ındır. Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”

Âl-i İmran 3/180.

Tefsirlerde, ayette geçen cimriliğin “ilmi, gerçeği gizlemek ve malı gizlemek” anlamında iki farklı yorumu mevcuttur. Birincisine göre ayet, Hz. Peygamber’in özelliklerini ve peygamberliğini bildikleri halde bu bilgileri gizleyen ehl-i kitap hakkında inmiştir. Daha güçlü görünen ikinci değerlendirmeye göre ise ayet, malını Allah yolunda cihad için harcamayanlar veya malının zekâtını vermede cimrilik gösterenler hakkında inmiştir. Allah’ın insana lütfundan vermiş olduğu nimetleri, malı ve serveti yaratılış gayesine uygun bir şekilde harcamayıp cimrilik edenler ve onu sınımsız tutanlar güzel ve yararlı bir şey yaptıklarını sanırlar. Oysa yaptıkları kendileri için kötülüğün ta kendisidir. Çünkü bu davranışları hem dünyada hem de ahirette onları küçük düşürecek, alçaltacaktır.

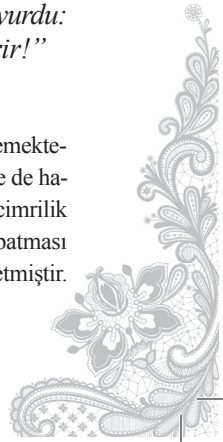
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

قَالَتْ أَسْمَاءُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: لَا تُوكِي فَيُوكِي عَلَيْكَ

Hz. Esmâ dedi ki: “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana şöyle buyurdu: “Kesenin ağzını sıkma! (cimri davranma) Allah da sana sıkarak verir!”

Buhâri, Zekât 21; Müslim Zekât 88.

Sevgili Peygamberimiz, “insan nasıl davranırsa onun karşılığını görür” demek istemektedir. “Siz ne infak ederseniz, Allah onun karşılığını verir” ayetini Sebe Suresi 39. ayette de hatırlatıp teyit etmiştir. Malı veya parayı saklayıp biriktirmeye kalkışmak, yani böylece cimrilik yapmak insanın, kendisine yönelecek maddi ve manevi ikram ve ihسانlara kapıyı kapatması demektir. Bu sebeple Hz. Peygamber, sürekli eli açık ve cömert davranmayı tavsiye etmiştir.

CİMRİLİK

Mübarek Ramazan-ı şerif ayının son on günlerinin içindeyiz. Birkaç gün sonra bize veda edecek. Bizler bu Ramazan okulunun nihayetinde güzel bir haslete sahip olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Bu da yine Sevgili peygamberimizin (a.s) bizzat yaşayarak örnek olduğu cömertliktir. Bu hasletle beraber bir hastalıktan, bir kusurdan, yanlış ve hatalı bir tutumdan uzak olmanın bahtiyarlığını görüyoruz. O da cimriliktir. Peygamberimizin Ramazan ayı içerisindeki tutumu hakkında Abdullah b. Abbas (r.a) şöyle haber verir: ‘Resûlullah (a.s) insanların en cömerti idi. En fazla cömert olduğu zaman ise Ramazan’da Cebrail ile buluştuğu andı. Cebrail, Peygamber ile Ramazan’ın her gecesi buluşur, karşılıklı olarak Kur’an (Mukabele) okurlardı. İşte böylece Cebrail ile buluştuğunda Resûlullah (a.s) hayır dağıtmakta, insanlara rahmet getiren rüzgârdan daha cömert olurdu.’ (Buhâri, Bed’ü’l-halk, 6) Bize cömert olmayı miras bırakan Allah Resûlü, cimrilik hususunda son derece dikkatli davranmıştır. Hz. Ömer (r.a) Resûlullah’ın bu hassasiyetini şu hadis-i şerif ile naklediyor: Bir gün Resûlullah ganimet malı taksim ediyordu. Orada bulunanlardan daha fazla ihtiyaç içinde olanların olduğunu kastederek: Ya Resûlullah, bunların dışındaki kimseler, ganimet vermeye daha layıktı, dedim. Resûlullah: *“Onlar beni iki şey arasında tercih yapmak durumunda bıraktılar: Ya taşkınlık yaparak isteyecekler ve ben vereceğim veya (vermeyeceğim de) beni cimrilikle itham edecekler. Ben cimri değilim”* buyurdu. (Müslim, Zekât 127) Bu ifade ile peygamberimiz, cimri olmak bir tarafa cimrilik ile itham edilecek davranışlardan bile sakınmayı öğretmektedir. Cimrilik hem bu dünyada erdemli bir kişilik için zarardır hem de ahirette hüsrandır.

Resûlullah (a.s) ümmetini şöyle uyarmaktadır: *“...Cimrilikten kaçınun, çünkü cimrilik sizden evvel yaşayanları helâk etmiş, onları birbirlerinin kanını dökmeye, haramları helal görmeye sevk etmiştir.”* (Müslim, Birr 56) Cimrilik hastalığı insanın itikadını, dini düşüncesini dahi olumsuz etkileyen bir özelliktir. Cimri kimse dini emirleri kendi menfaatine yorumlar. Kendi çıkarını insani erdemlerin üzerinde tutar. Böyle bir kişiliğe sahip kimse ne ailesine ne de içinde bulunduğu topluma faydası vardır. Dostu olmaz. Ancak düşman kazanır. Herkes ondan kaçır. Bu Ramazan günlerinde insan şahsiyetine yakışmayan, onur ve haysiyetiyle bağdaşmayan cimrilikten bizi kurtaran Rabbimize hamd edelim.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

“Öyleyse yetimi sakın ezme. El açıp isteyeniyi de sakın azarlama. Rabbinin nimetini minnet ve şükranla an.”

Duha 93/9-11.

Cahiliye döneminde yetimlerin, yoksulların hakları gözetilmez, malları ellerinden alınır, kendilerine zulmedilirdi. Buna göre surenin 9 ve 10. ayetlerinin ana hedefi Resûlullah'ın şahsında toplumun dikkatini bu iki temel ahlaki ve sosyal problem üzerine çekmek ve bunları çözüme kavuşturmaktır. Burada sıralanan görevlerin, 6-8. ayetlerde Hz. Peygamber'e bahşildiği bildirilen ilahi lütuflarla alâkalı olduğu görülmektedir. Buna göre Allah onu yetim iken korumuştur; o da yetimi incitmemeli, himaye etmelidir. Allah ona ne yapacağını bilmez iken yol göstermiştir; o da kendisine bir şeyler sorup aydınlanmak isteyeniyi geri çevirmemelidir. Allah onu yoksulken zengin kılmıştır; o da kendisinden yardım isteyeniyi azarlamamalı, gereken yardımı yapabildiği kadar yapmalıdır. Şükürle ilgili bu özel görevler örnek olarak sıralandıktan sonra sure, “*Rabbinin lütuflarını şükranla an*” şeklindeki genel ve kuşatıcı bir buyrukla tamamlanmıştır.

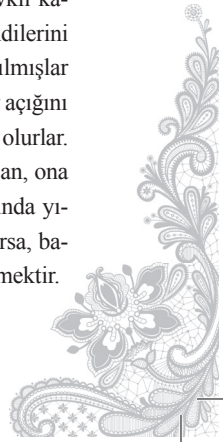
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا. وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ وَالْوُسْطَى
وَفَرَجَ بَيْنَهُمَا شَيْئًا

Peygamber Efendimiz (a.s) işaret parmağıyla orta parmağını, aralarını biraz aralayarak “Ben ve yetimi himâye eden cennette şöylece beraber bulunacağız” buyurdu.

Buhâri, Talâk 25, Edeb, 24.

Cennette en üstün mevki, Hz. Peygamber'e komşu olabilmektir. Bu üstün mevki kazanmanın bir yolu da yetimi himâye etmektir. Nice yetimler, ellerinden tutacak, kendilerini hayatın zor ve katı şartlarına alıştırarak rehberleri olmadığı için ezilmişler, itilip kakılmışlar ve âdeta kötü insan olmaya zorlanmışlardır. Bu yavrulara sahip çıkanlar, toplumun bir açığını kapamış, bir yarasını sarmış olurlar. Kısacası, insan olmanın sorumluluğunu duymuş olurlar. Şu halde yüreğinden kopup gelen derin bir şefkat duygusuyla bir yetimi bağrına basan, ona yalnızlığını ve yetimliğini unutturmaya çalışan bir kimse, ilahi rahmet sağanağı altında yakanmış ve günahlarından arınmış olmaktadır. Unutulmamalıdır ki, bir yetim gülüyorsa, baksana şefkat eli değdiği içindir. Ve bir yetim gülüyorsa, bütün bir toplum gülüyor demektir.

YETİM HAKKI

Yetim ve öksüz olmak insanlık tarihi boyunca varlığı devam eden ve dünya durdukça da devam edecek olan sosyal bir meseledir. Kimileri bu tecrübeyi daha dünyaya gelmeden, kimisi hayatlarının ana-babaya en çok ihtiyaç duyacakları bebeklik, ilk çocukluk döneminde yahut da son çocukluk ve ergenlik döneminde yaşamak zorunda kalmaktadırlar.

Böyle bir acı ve keder Rabbimizin insanoğlunu sınadığı en zor imtihanlardan biridir. Muhakkak ki ecri de O'nun katında ve O'na aittir. Böyle olmakla beraber yetimlik, İslam'da özel bir ilgiye muhatap olmuş hem Kur'an'ın hem de hadislerin açık beyanları bir yetimlik müessesinin kurulmasına zemin oluşturmuştur. Bu zemin hem sosyal, hem ahlaki hem de psikolojik açıdan şahsiyetli, onurlu bireylerin yetişmesini sağlayacak ilkelerle donatılmıştır.

“Çağımızda insan kıyımına dönüşmüş, milyonlarca yavruyu kimsesiz bırakan savaş, salgın hastalıklar, açlık, trafik kazaları, doğal afetler vb. faktörlere, ahlaki bunalım ve gayri meşru ilişkilerin sonuçları da eklenince” aile sıcaklığından ve ilgisinden mahrum nesiller türemiştir. Bu nesiller refah seviyesi en yüksek modern toplumlar için dahi tehdit edici bir unsur haline gelmiştir. Bu yürek burkan tabloya günümüzde, dünyanın pek çok yerinde organ mafyası veya fuhuş mafyasının eline düşen, insanlığımızı darmadağın eden yeni bir durum eklenmiştir. Karşımıza çıkan yalın hakikat şudur ki “sokak çocukları”, “kimsesiz çocuklar” ve “yetim çocuklar” kavramlarıyla aile ortamının dışında yaşayamaya mecbur bırakılmış bu çocukların, bir istismar nesnesi ve insan ticaretinin unsuru olarak yaşadıkları her yeni günde, sevgi yerine öfke biriktirerek bir suç makinesine dönmeleri kaçınılmazdır. Bu noktada müslümanlara, yetimlerin haklarını korumak için hem ferdi hem de toplumsal bir takım görevler yüklenmiştir. Sadece Kur'an'ın yetim ve kimsesizlerle ilgili emirlerine bakacak olursak; yetim ve kimsesizlerin en iyi şartlarda yetiştirilmesinden, evlendirilip onlar için iyi bir gelecek inşa edilmesinden, Hz. Peygamber'in yetimliği hatırlatılarak, onun şahsında tüm yetimlere iyi ve güzel davranılmasından bahsedildiği görülür. Yetime ikram etmemek eleştirilir, yetim malı yemek kınanır, yetime yönelik kasıtlı kötü muamele “dini yalanlama” olarak tavsif edilir. Yetime sıcak ve samimi gerçek bir ilgiyi sunmanın “sarp yokuşu tırmanmak”, “zor geçidi aşmak” olduğu belirtilir. Tüm bunlardan sınavı geçmiş olanın, imanda kemale ermiş olduğu ve kuvvetli bir din kardeşliği bağı kurduğu belirtilir. (Bakara,2/215; Nisa,4/2, 3, 6,10,36; En'am, 6/151-153; Haşr, 59/7; İnsan,76/8; İsrâ, 31/38; Beled, 90/14-16; Maun, 107/2)

Sosyal yaralar insanın insana dokunmasıyla, “insandan insana bir yol olduğunun” bilinmesiyle, hissedilmesiyle ve bu yola girmekle kapanmaya başlar.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِنْهُ
وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

“Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve size, çirkinliği ve hayâsızlığı emreder. Allah ise size kendi katından mağfîret ve bol nimet vaat ediyor. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.”

Bakara 2/268.

İnsana Allah'tan güzel duygular ve düşünceler gelir. O, kuluna, doğru yolu bulması, iyiyi ve güzeli hayatında gerçekleştirmesi için yardım eder. İnsan ve cin şeytanları ise insanoğlunu, Allah yolundan ve rızasından uzaklaştırmak için gayret eder. Onun aklına olmadık düşünceler, kalbine de olumsuz duygular sokarlar. İnsanoğlu bu iki zıt yönlendirme arasında doğru olana kulak verip onu rehber edinmekle yükümlüdür. Ayette iyi niyetle ve samimiyetle infakta bulunanlara Allah tarafından bağışlanma ve lütf vaat edilmektedir. Şeytan ise infak konusunda cimrilik ve yoksulluk korkusu ile insanı doğruluktan uzaklaştırır.

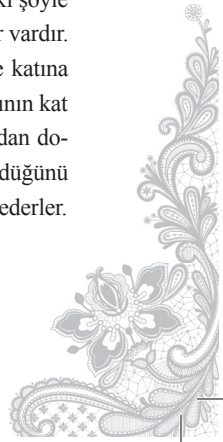
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أُبْعُونِي فِي الضُّعْفَاءِ، فَإِنَّمَا تُرْزَقُونَ، وَتُنْصَرُونَ بِضِعْفَائِكُمْ

“Fakirleri kollayıp gözetiniz. Şüphesiz ki aranızdaki zayıflar sebebiyle Allah'tan yardım görüp ve rızıklandırılıyorsunuz.”

Ebû Dâvud, Cihad, 70.

Peygamber Efendimiz fakir ve kimsesiz müslümanları hor görmenin, küçümsemenin, onlara karşı kibirli davranmanın asla doğru olmayacağını hatırlatıyor ve ümmetine sanki şöyle sesleniyor: Fakir, yoksul deyip geçmeyin. Onların arasında Allah'a çok yakın olanlar vardır. O gönüllü kırıkların duası, hiçbir engele çarpmadan doğrudan Cenâb-ı Hakk'ın yüce katına ulaşır. Onlar “paramız, pulumuz yok” diye sızlanmazlar. Dünyada sahip olmadıklarının kat kat fazlasını ahirette elde edeceklerinden şüphesiz etmezler. Bu sebeple alın yazılarından dolayı şikayette bulunmazlar. Her şeyin Allah'tan geldiğini ve onun öyle münasip gördüğünü bilirler. Onun kuluna asla zulmetmeyeceğine gönülden inanırlar ve hallerine hamd ederler.

PAYLAŞTIKÇA KAZANALIM

İnsanın yaratılış özelliği onu bir toplum içinde yaşamaya zorunlu kılar. Sosyal, fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlar bir cemiyet içinde olmayı gerektirir. Birey öncelikle içinde bulunduğu cemiyete karşı bazı hak yükümlülüklerle bağlı olduğunun idrakinde olmalıdır. İnsan ne kulluk görevini ifa etmede ne de beşeri ilişkilere riayet etmede başıboş bırakılmamıştır. Kendisini yaratana karşı ve çevresine karşı yerine getirmesi gereken vazifeleri vardır. Bu vazifeler onun ruh dünyasını zenginleştirdiği gibi beşeri münasebetlerini de tanzim eder. Bu görevlerini yerine getirerek maddi ve manevi huzura kavuşur. Bu vazifelerin Müslüman hayatına yansıyan tarafı paylaşma ve yardımlaşmadır.

Mutlu birey ve huzurlu bir toplumun temel harcının ana malzemelerinden birisi de yardımlaşma ve paylaşma duygusudur. Zekâtın başta gelen özelliği insanda var olan paylaşma ve yardımlaşma duygusunun hazzını yaşatmasıdır. İmanın gereği olarak müslüman bunu bir vazife bilir. Alın terinin karşılığı olan kazancını herhangi bir karşılık beklemeden bir başkasına vermek ancak yüksek insani değerlere sahip olmanın neticesidir. Sahip olduklarının bir nimet, nimete sahip olmanın da bir sorumluk olduğunu bilir. Sahip olduğu nimeti, asıl sahibi olan Allah Teâla'nın rızasına uygun bir yolla sarf etmenin adıdır müslümanlık. Karşılıksız yardımın adı ibadettir. Hiçbir çıkar beklentisi olmadan kendisine gelen yardımı, uzatılan eli gören ihtiyaç sahibi de içinde bulunduğu topluma daha samimi duygularla bağlanır. Yalnız olmadığını, ümitsiz olmadığını, çaresiz olmadığını, terk edilmediğini bilir. Başı dara düştüğünde kendisine cömert bir elin ulaşacağını bilincinde olan insan servet sahibi insanlara öfke ve kin ile bakmaz. Kıskançlık beslemez. Müslümanın zengini, ihtiyaç içinde olanları bir yük olarak görmez, servetinin başına bela olmuş bir tüketici olarak görmez. O sahip olunan nimetin şükürünü eda etmek için bir vasıta. İnsan kendi ailesi için harcadığında nasıl bir huzur yaşıyorsa, başkalarıyla paylaştığında veya yardımda bulunduğu aynı hazzı yaşamalıdır. İslam medeniyeti nübüvvetin ilk yıllarında bu paylaşma ve yardımlaşma örnekleriyle doludur. Ashab-ı kiram bu özelliklerinden dolayı Ensar ve Muhacir olarak adlandırıldılar. Onlar bu gönül zenginliğinin ilk örnekleriydiler. Ramazan mevsimine, bu yüksek insani hasletleri kazanmış olarak veda ediyoruz. Ramazan bitse bile cömertliğimiz, âlicenaplığımız, diğerkâmlığımız hayatımızda olmaya devam etmelidir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا آفٌ وَلَا تُنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا

“Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, anaya-babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri, ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara “öf!” deme; onları azarlama; onlara tath ve güzel söz söyle.”

İsra 17/23.

Ayette Allah’a kullukla ana babaya iyilik yan yana anılmıştır. Bu insana verilmiş önemli bir görevdir. Diğer bazı ayet ve hadislerde de Allah’a kulluk ile ana babaya iyilik etme yan yana zikredilmektedir. Hz. Peygamber de en faziletli amelleri, “vaktinde kılınan namaz, anne babaya iyilik ve Allah yolunda cihad” şeklinde sıralamıştır (Buhâri, Edeb, I). Allah’a itaatle ana babaya iyilik yapmanın yan yana zikredilmesinin sebeplerini şöyle sıralayabiliriz: İnsanın maddi ve manevi gelişmesi için en değerli katkı, Allah’ın nimetlerinden sonra ana babanın fedakârlıklarıdır. Çocuğun varlık alanına çıkmasının asıl ve gerçek sebebi Allah, zahiri ve hukuki sebebi ise ana babadır. Allah nimetlerini karşılıksız verdiği gibi ana baba da çocuklarının ihtiyaçlarını hiçbir karşılık beklemeden yerine getirirler. (DİA, III, 103-105).

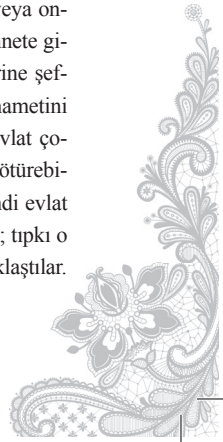
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

رَغِمَ أَنْفٌ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفٌ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفٌ، قِيلَ: مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: مَنْ أَدْرَكَ أَبَوَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ، أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا فَلَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ

“Perişan olsun, perişan olsun, perişan olsun.” Denildi ki: Kim perişan olsun Ey Allah’ın Resûlü? Efendimiz buyurdu: “Anne ve babasına veya onlardan sadece birine yaşlılık günlerinde yetişip de cennete giremeyen kimse.”

Müslim, Bîrr 9,10.

Hadisimizde hayırsız bir evladın acıklı akıbetinden söz edilmektedir. Anne ve babasının veya onlardan birinin ihtiyarlık zamanına yetişip de kendilerine evlatlık vazifesini yapamadığı için cennete giremeyen acıklı sonu anlatılmaktadır. Böylesi bir kimse anne ve babasına veya onlardan birine şefkat ve merhamet göstermediği, elindeki imkânı onlarla paylaşmadığı için Allah Teâla’nın merhametini kaybetmiş, sonuç itibarıyla zillet ve sıkıntıya düşmeyi, perişan olup gitmeyi hak etmiştir. Evlat çocukluk günlerinde güçsüzdü. Ne kamını doyurabilmek için parası ne de yiyeceklerini ağzına götürebilecek idraki ve kuvveti vardı. Anne ve baba sâyesinde büyüdü, gelişti, iş gücü sahibi oldu. Şimdi evlat güçlendi fakat ilahi takdirin gereği, bu defa anne ve baba güçsüz kaldı. Sadece güçsüz kalmadı; tıpkı o evladın idrakten ve anlayıştan yoksun olduğu günlerdeki gibi idrakleri zayıfladı, büsbütün çocuklaştılar.

Dini Bilgiler

ANA - BABA HAKKI

Dünya hayatını karşıladığımız ilk yuva anne-babamızın kucağı/ kollarıdır. Hiçbir şey bilmez iken, güçsüz ve aciz iken, sevginin, merhametin, şefkatın tüm tabiliğiyle sunulduğu o sükûnet mahallimiz, Allah'ın hem evlat olarak anne-babamıza ikramının bir tecelligâhı hem de dünya hayatına adım atan küçük canların güvenli sığınağıdır. Allah'ın, ana-baba ve çocuklar arasında yarattığı bu sevgi ve buna ilerleyen dönemlerde eşlik edecek olan saygı ilişkisi, karşılıklı bir hak-görev ilişkisini de beraberinde getirecektir. İnsan neslinin sevgi, şefkat ve merhamete aç ve açık varoluşsal gerçekliği, yardıma ihtiyaç duyduran fiziksel zayıflığı, hayatının ilk dönemlerinde (çocukluk evresi) ve son demlerinde (yaşlılık evresi) (İsra 17/24) anne-baba-çocuk arasında sıhhatli ve sağlam bir ilişkinin kurulmasıyla doğru bir zeminde doyurulur. Bu noktada karşılıklı hakların teminat altına alınması mübin dinimizin tesis ettiği ilkelerle ortaya konmuştur. Bu ilkelerin ana-baba tarafına bakan kısmını şu şekilde sıralayabiliriz:

İtaat (saygı): Çocukların ana-babalarına karşı en önemli görevleri onlara itaat etmek, yapılması haram olmayan isteklerini yerine getirmektir. (Ankebût 29/8), (Buhâri, Edeb 4)

Rızalarını almak: İnsanın yeryüzü macerasındaki en önemli arayışı Allah'ın rızasına ulaşabilmektir. Rızaya giden yolların en önemlisi memnun, mesrur ve rızasına muvaffak olunmuş bir ana-babaya sahip olmayı başarabilmektir. (Tirmizî, Birr 3)

Menfi sözden ve incitici tavırlardan kaçınmak: Yapılan menfi hal ve tavırların yasaklığı kadar, menfi sözler söylenmesine sebep olacak tavırlar sergilemek de haramdır. (Buhâri, Edeb 4)

Dua etmek: Anne ve babanın çocukları için yapacakları dualar makbul dualar arasında olduğu gibi, anne ve babasına hayır namına ne yaparsa yapsın onların hakkını veremeyeceğinin bilinci içinde Allah'ın rızasını arayan çocukların da duaları makbul olur. Bu ikram ve hizmet karşılığı maddi ölçülerle belirlenemeyecek kadar kıymetlidir. (İbrahim, 14 /41), (İsrâ 17/ 24)

Bakım ve hizmetlerini yapmak: Fakir veya geçimini sağlayamayan ana-babaların nafakalarını temin etme ve hizmetlerini yapma görevi gücü ve imkânı ölçülerinde çocuklarına ait bir görevdir. (İsrâ 17/23- 24) Yaşlandıklarında onların her türlü hizmetine koşmak, hastalıklarında ve yatalak hallerinde tedavi ve bakımlarını yaptırmak çocukların görevidir. Anne babaya Allah'ın rızasına uygun davranışlarda bulunmak, insana varlığın hikmetini kavratan, ruhunu doyuran bir iyilik halidir. Bu süreçte bıkkınlık hali sergilememek, yaşlı, yorgun ve hassas gönüllerini kırarak en küçük sözden bile kaçınmak, bir çocuğa gösterilecek şefkatle elini yüzünü öpmek, yaşlılığın incinmeye ve yalnızlaşmaya her an hazır tabiatını güçlendirmemek, razı olmuş bir çehrenin tebessümüne muhatap olmak cennete götüren amellerdir.

Öldüklerinde, varsa vasiyetlerini, adaklarını (hac, kurban, sadaka vb.) yerine getirmek: Ana-baba yaşarken olduğu gibi öldükleri vakitte de evladının en büyük sevap kaynağıdır. Vasiyetlerini dikkate almak, sadakalarla “canına değmek” (Buhâri, Cezâu's- Sayd 22; Müslim, Sıyâm 157), (Buhâri, Hac 1; Müslim Hac, 407) öldükten sonra da kopmayan derin bağlarımızın işaretidir.

Öldükten sonra akrabalarıyla ve dostlarıyla ilişkiyi devam ettirip ikramda bulunmak: Ana-babamızın biriktirdiği hatıraları sahiplenmek ve devam ettirmek; hayatta iken kurdukları ilişkilere verdiğimiz önemle kendini gösterir. İnsanların kurdukları sevgi kaynaklı ilişkiler, nesilden nesile miras olarak aktarıldığında vefa, sadakat, kadirşinaslık, diğerkâmlık gibi güzel hasletleri büyütür. Peygamberimiz (a.s) “*Sevgi, veraset yoluyla kazanılır.*” (Buhâri, Edebül-Müfred 22) hadisi ile nine-dedelerle torunlar arasındaki sevgi bağına işaret etmiştir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ
وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا

”Onlar, “Ey Rabbimiz! Eşlerimizi ve çocuklarımızı bize göz aydınlığı kıl ve bizi Allah’a karşı gelmekten sakınanlara önder eyle” diyenlerdir.”

Furkan 25/74.

Müfessirler, “Eşlerimizi ve çocuklarımızı bize göz aydınlığı kıl” duasındaki mutluluğun fiziksel güzelliklerle ilgisi bulunmadığını, burada inancı ve yaşayışıyla iyi ve erdemli eşlerin ve çocukların kastedildiğini önemle belirtirler. Müminin hedefi, öncelikle ruh dünyasını Allah’ın iradesine uygun inançlarla, doğru düşünceler ve güzel duygularla, ahlaki erdemlerle donatmaktır. Bu şekilde iç dünyasını zenginleştiren insan, eylemlerini Allah’a saygı ve O’nun huzurunda bulunduğu bilinciyle gerçekleştirme çabası içinde olur. İşte ayette belirtilen anlamdaki gerçek dindarlığın Kur’an’daki adı takvadır. Buna göre ayet, her bir mümine takvada, yani gerçek anlamdaki dindarlıkta en önde ve örnek olmanın gerekliliği şeklinde, yüksek bir hedef koymaktadır.

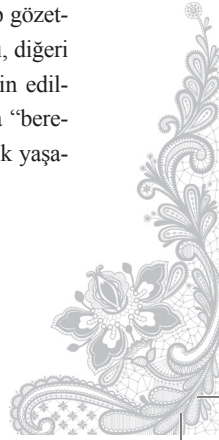
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُبَسِّطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ، وَيُنْسَأَ لَهُ فِي آثَرِهِ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ

“Kim rızkının çoğalmasını ve ömrünün uzun olmasını isterse, sıla-i rahimde bulunsun.”

Buhâri, Edeb 12; Müslim, Birr 20, 21.

Resûl-i Ekrem Efendimizin bu hadis-i şerifte belirttiğine göre, akrabayı kollayıp gözetmenin insana sağlayacağı iki önemli fayda vardır. Bu faydalardan biri rızkın artması, diğeri ömrün uzamasıdır. Ehl-i sünnet itikadına göre rızıklar da, eceller de takdir ve tayin edilmiştir. Onların artması da azalması da mümkün değildir. Hadiste bahsedilen artma “berketlenme” anlamındadır. Kişi az kazanır ama ona fazlasıyla yeter, az yaşar fakat çok yaşamış gibi ameller yapar.

RAMAZAN'DAN AİLE HAYATIMIZA KALAN GÜZELLİKLER

Bugün Ramazan bayramının ikinci günüdür. Her birimiz bayramın neşesini farklı bir özelliği ile yaşıyoruz. Büyükler ayrı bir sevinç, çocuklar ayrı bir sevinç, ebeveynler ayrı bir sevinç içindeler. Bayram coşkusu nasıl aileyi ve toplumun her ferdi kapsıyorsa Ramazan ayında da büyükten küçüğe toplumun her ferdi Ramazan neşesinden nasibini almaktadır.

Çocuklarımız her zamankinden farklı bir heyecan ve farklı bir hazırlık içinde olduğumuzu hissettiler. Sahur için yaptığımız hazırlıkların da dikkatlerini çekmiştir. Sabah yataktan kalkmaya zorlanan minikler sahura isteyerek uyandılar. Oruç tutmasalar bile çocukların sahura kalkmaları, bizim heyecanla, samimi duygularla yapmış olduğumuz davranışların onların zihinlerinde ve gönüllerinde daha iyi yer etmesine vesiledir. İftar sofrasında bir arada olmanın verdiği huzuru fark ettiler. Manevi bir hazla iftar açışımızın verdiği ulvi duyguları, biz hiçbir şey anlatmasak bile kulluk bilincimizi yüzümüzden, hal ve hareketlerimizden okudular. Teravihlerde acemice yanımızda saf durduklarında ümmet bilincini tattılar. Mabedin toparlayıcı özelliğini, caminin müslümanın gönlündeki yerini yaşayarak öğrendiler. Hayattaki çabalarımızın, koşuşturmalarımızın asıl hedefi onlara güzel bir hayat bırakmak, iyi bir gelecek temin etmek değil midir? Verdiğimiz davetlerle aşımızı paylaşmayı, misafir ağırlamanın mutluluğunu öğrettik. Zekât ve sadakalarımızla ailemize bencil olmamayı öğrettik. Şu bayram günlerinde nice muhtaç kardeşlerimizin bizim vesilemizle sevindiğini, ailece ihtiyaçlarını giderdiğini, çocuklarını sevindirdiğini, bizim için hayır duada bulunduğunu öğrettik. Sevinmenin, ancak topluca yaşanması durumunda bir mana ifade edeceğini öğrettik. İnşallah Rabbimizin şu müjdesine mazhar olmayı arzu etmekteyiz: “(Allah, şöyle der): “Ey ayetlerimize iman eden ve müslüman olan kullarım! Bugün size korku yoktur, siz üzülmeceksiniz de. Siz ve eşleriniz sevinç ve mutluluk içinde cennete giriniz. Onlar için altın tepsiler ve kadehler dolaştırılır. Canlarının istediği ve gözlerinin hoşlandığı her şey oradadır. Siz orada ebedi olarak kalacaksınız.” (Zuhruf 43/68-71) Bu dünyada sahip olmakla huzur bulduğumuz ailemizin fertleriyle cennette de buluşmayı Rabbimizden niyaz ediyoruz.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ
أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ
فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

“Bir sadaka vermeyi yahut iyilik yapmayı yahut da insanların arasını düzeltmeyi emredenler hariç, onların aralarındaki gizli konuşmaların çoğunda hiçbir hayır yoktur. Kim bunları sırf Allah’ın rızasını kazanmak için yaparsa, biz ona büyük bir mükâfat vereceğiz.”

Nisa 4/114.

Bir topluluk içinde birilerinin gizli görüşme ve konuşma yapmaları, fısıldaşmaları insanlarda kuşku ve tedirginlik uyandıracığı için yasaklanmıştır. Bu sebeple bir takım ayetler (Mücâdele 58/8-9, 12; Tâhâ 20/62; Tevbe 9/78) ve hadisler (Buhâri, İsti’zân 47; Müslim, Selam 37-38) insanların toplum içindeki gizli görüşmelerini hoş görmemiştir. Belirli istisnalar dışında müminlerin açıklığı tercih etmeleri, içlerinin ve dışlarının bir olması, kitap, sünnet, yöneticiler ve halk karşısında ihlaslı olmaları, içtenlikle davranmaları ve ikiyüzlülükten uzak durmaları istenmiştir. Ancak gizli görüşmelere, fısıldaşmalara müsaade edilen üç istisnadan söz edilmiştir. Bunlar sadaka; insanlara maddi ve manevi yardımda bulunmak, ma’rûf; makul, meşru ve makbul olan davranışlar ve ilişkiler: insanların arasını düzeltmek.

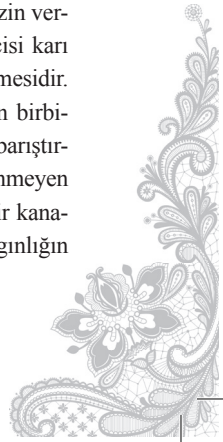
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ، فَيَنْمِي خَيْرًا، أَوْ يَقُولُ خَيْرًا

“İnsanların arasını düzeltmek için hayırlı haber götüren veya hayırlı söz söyleyen kimse yalancı sayılmaz.”

Buhâri, Sulh 2; Müslim, Birr 101.

Yalan, büyük günahlardandır. Ancak dinimiz sadece üç yerde yalan söylemeye izin vermiştir. Bunlardan birincisi, savaşta düşmanı aldatmak için söylenen yalandır. İkincisi karı kocanın, daha mutlu olmaları için, aslı bulunmasa da birbirine güzel şeyler söylemesidir. Üçüncüsü de araları bozulan iki kimsenin dargınlığını gidermektir. Müslümanların birbirine dargın olmasının zararını İslam toplumu çeker. İşte bu düşünceyle, dargınları barıştırmamanın yollarını aramak gerekir. Dargın olduğu Müslüman hakkında iyi şeyler düşünmeyen birine bu konuda yanıldığını ileri sürmek, küstüğü adamın kendisi hakkında kötü bir kanaati olmadığını iddia etmek ve böylece onun gönlündeki katılığın yumuşamasına, kırgınlığın azalmasına çalışmak kimseye zarar vermez.

RAMAZAN KAZANIMLARINI MUHAFAZA ETMEK

Evveli rahmet, ortası mağfiret ve sonu cehennemden kurtuluş olan mübarek Ramazan ayını geride bıraktık. Oruçla bedenler ve nefisler terbiye altına alındı. Bir kez daha sabrı, yardımlaşmayı, paylaşmayı, özveriyi öğrendik. Bu duygularla Ramazanda kazandığımız bu güzel haslet ve yüksek değerleri, Ramazan sonrasında da koruyup yaşatmak oldukça önemlidir. Zira Yüce Allah'a karşı sorumluluğumuz sadece Ramazan ayına mahsus değildir.

Ramazan boyunca yapılan faziletli amellerden biri de cemaatle namaz kılmaktır. Resûl-i Ekrem (a.s) Efendimiz: *“Cemaatle kılınan namazın sevabı, yalnız başına kılınan namazdan yirmi yedi derece efdaldir.”* buyurmaktadır. Cenab-ı Hak, ayet-i kerimede bir teşbih ile müminleri şöyle ikaz eder. *“İpliğini sağlamca büküp eğirdikten sonra çözen, böylece bütün emeğini boşa çıkararak ahmak kadının durumuna düşmeyin.”* (Nahl 16/92)

Hayırlı, güzel hasletleri kazanmak gayret ve emek ister. Rabbimizin lütfuyla güzel bir niyet ve azim ile sebat ve sabır gösterip bir hayra erişen mümin, ulaştığı hal ve kıvamı muhafaza etmeye de azami gayret göstermelidir.

Kazanmak kadar, belki de daha fazla korumaya ihtimam göstermek zârudur. Ebû Eyyûb el-Ensari yüz yaşında iken o yaşına kadar yaptığı hizmetleri kâfi görmeyerek, İstanbul seferine katılmıştı. Muharebe esnasında, canını hiçe sayarak düşman saflarına dalan bir mücahid hakkında: *“Şu gencin yaptığı doğru mu? Allah Teâla, kendi kendinizi tehlikeye atmayın buyurmuyor mu?”* diye konuştuklarını işitince derhal müdahale etti: *“Ayete yanlıştır mana vermeyin. O ayet-i kerime bizim hakkımızda nazil oldu. Ensar'dan bazı kimseler de Mekke'nin fethinden sonra; ‘Hicretten beri bizim yaptıklarımız kâfidir. Bundan sonra gereken fedâkarlıkları başkaları yapın’ diye düşünmeye başladılar. Bunun üzerine şu ayet nazil oldu: ‘Allah yolunda mallarınızı ve canlarınızı infâk edin. Dünyaya ve nefsanî arzularınıza dalmayın. Mal ve can endişesine kapılıp da sakın kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın. İhsan edin! Maldan ve candan fedâkarlık yapın! Ta ki her an Allah'ı görüyorsunuzcasına bir yaşayış ile ihsan sahibi olun. Çünkü Allah ihsan sahiplerini sever’*” (Bakara 2/195) dedi. Bu kıssanın bizlere hissesi, yapılan salih amellere, fedakarlıklara itimat edip gevşemek yapılanları da kaybettirecek kadar tehlikelidir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ
مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا

“Gerçek şu ki iman edip iyi işler yapanlara gelince, elbette biz iyi iş yapanların ecrini zayi etmeyiz.”

Kehf 18/30.

Ayette, Allah’a adaletinin gereği olarak inanıp iyi işler yapanların emeklerinin boşa gitmeyeceği, inanç ve amellerinin karşılığının eksiksiz olarak kendilerine verileceği ifade buyurulmaktadır.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ، كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ

“Ramazan orucunu tutup ardından Şevval’den altı gün oruç tutan kimse bir seneyi oruçlu geçirmiş gibi olur.”

Müslim, Sıyam 204.

Ramazan ayını oruçlu geçiren bir müminin, ardından gelen Şevval ayı içerisinde altı gün oruç tutması tavsiye edilmektedir. Ramazan’la birlikte bu altı günü oruçlu geçirmenin bir seneyi oruçlu geçirmeye bedel olduğu belirtilmektedir. Bir iyilik on katı ecirle yazıldığından toplamda otuz altı gün oruç, üç yüz altmış gün olarak yazılacaktır ki bu da bir seneye tekabül eder.

ŞEVVAL ORUCU

Ebü Eyyub'den (r.a) rivayet edildiğine göre Resûlullah (a.s) şöyle buyurmuştur: *“Ramazan orucunu tutup ardından şevvalden altı gün daha oruç tutan kimse bütün sene oruç tutmuş gibidir.”* (Müslim, Sıyam 204) Bu oruç ile ilgili başka bir hadis-i şerif, İbn Mace'nin Sünen'inde yer almıştır. Sevban (r.a) aslen Yemenlidir. Köle olarak Medine'ye getirilmiş ve peygamberimiz tarafından azad edilmiştir. Daha sonra peygamberimiz (a.s) isterse kabilesine dönebileceğini söylemişse de Sevban, Resûlullah'ın yanında bulunmayı tercih etmiş ve kendisini Resûlullah'ın hizmetine adanmıştır. Onun rivayet ettiği hadis-i şerife göre Resûlullah şöyle buyurmuştur: *“Her kim Ramazandan sonra altı gün oruç tutarsa bütün seneyi tutmuş gibidir.* Sonra şu ayet-i kerimeyi okumuştur: *“Kim (Allah huzuruna) iyilikle gelirse ona getirdiğinin on katı vardır”.* (Enam, 6/160), (İbn Mace, Sıyam 33) Ramazan ayı on aya tekabül eder. Şevval ayında tutulan oruç da iki aya karşılık gelir, toplamda on iki ay olur. Şevval ayının orucu Ramazan ayının bereketini yaşamış, oruca olan iştihayı devam eden ve oruç tutmak isteyen müslümanlara verilmiş olan bir müjdedir. Şevval ayı Hac mevsiminin başladığı aydır. Şevval ve Zilkade ayları ile Zilhicce ayının ilk on günü “eşhürün ma'lumatı” olarak bilinir. Peygamberimiz (a.s) Ramazan ayında ertelediği bir itikâfa Şevval ayının sonunda girmiştir. Hadise şöyledir. Hz. Âişe (r.a) anlatıyor: Resûlullah (a.s) her Ramazan'da itikâfa girerdi. Akşam namazını kılar kılmaz itikâf mahalline gelirdi. Râvi der ki: Bir gün Hz. Âişe de itikâf için izin istedi. Resûlullah (a.s) izin verdi. Mescidin içinde itikâf için bir çadır kuruldu. Bunu Hafsa validemiz (r.a) işitti, O'nun için de bir çadır kuruldu. Arkadan Zeyneb (r.a) validemiz için de bir çadır kuruldu. Sabah olup da Resûlullah (a.s) hücrelerinden çıkınca dört çadır kurulduğunu görür ve *“Bunlar da ne?”* diye sorar. Durum haber verilince: *“Onları bu işe sevk eden şey nedir, Allah'ın rızasını kazandıracak bir amel düşüncesi mi? Hayır! Derhal kaldırın, gözüüm görmesin!”* emreder. Çadırlar kaldırılır. O Ramazan Resûlullah (a.s) da itikâfi terk eder ve Şevval'in son onunda itikâfa girer.” (Buhâri. İtikâf, 14) Şevval ayı Ramazan ayı içerisinde ihmal ettiğimiz veya bilmeden ihlal ettiğimiz bazı kusurlarımızı telafi etmemiz için bir fırsattır. Birden veda eden Ramazan neşesinden nâfile oruçlarla tedrici olarak ayrılmaktır. Altı günü ara vermeden tutmak mümkün olduğu gibi Şevval ayının içine dağıtarak toplam altı günü tamamlamak da mümkündür. Ancak Şevval ayının ilk günü Ramazan bayramının da birinci günüdür ki bugün oruç tutulması caiz görülmemiştir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَمَا كَانَ لِنَبِيِّ أَنْ يَعْلَلْ وَمَنْ يَعْلَلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ
تُوفَى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

“Hiçbir peygamberin emanete ihanet etmesi düşünülemez. Kim böyle bir haksızlık yaparsa kıyamet günü, zimmetine geçirdiğini yüklenmiş olarak gelir; sonra herkese kazanmış olduğunun karşılığı kimse haksızlığa uğratılmaksızın ödenir.”

Âli İmran 3/161.

Hız. Peygamber insanlara her durumda örnek olduğu gibi (Ahzâb 33/21) yönetici olarak da en mükemmel örnektir. O, başta dürüstlük olmak üzere yöneticilerde bulunması gereken bütün özellikleri taşımaktaydı. Devlet ve milletin emanetlerinin korunması hususunda son derece titizlik göstermiş, yöneticilerin zaruri ihtiyaçları dışında devlet malından bir şey almamalarını ve devlet malını titizlikle korumalarını istemiştir (Müsned, IV, 229). Peygamberimiz birçok hadisinde kamu malından bir şeyi zimmetine geçiren kimsenin kıyamet gününde o malı sırtlanmış olarak Allah'ın huzuruna geleceğini, bütün mahşer halkının bu manzarayı göreceğini, daha hesaba çekilmeden ve cezası verilmeden önce halkın huzurunda rezil olacağını haber vermiş, bu konuda devlet görevlilerini sürekli olarak uyarmıştır (İbnMâce, Cihad 34).

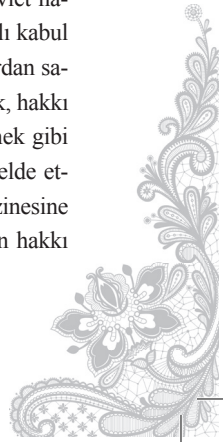
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ رِجَالًا يَتَخَوَّضُونَ فِي مَالِ اللَّهِ بِغَيْرِ حَقِّ، فَلَهُمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

“Şüphesiz ki, haksız olarak Allah'ın malını kullanan kimseler, kıyamet gününde cehennemde hak ederler.”

Buhâri, Hums 7.

Allah'ın malı, müslümanlara ait olan kamu mallarıdır. Beytül-mal denilen, devlet hazinesini teşekkül ettiren zekât, haraç, cizye, ganimet ve benzeri gelirler, Allah'ın malı kabul edilir. Bunları haksız yere ve meşru olmayan yollarla sarf etmek, en büyük günahlardan sayılır. Bu mallarda haksızlık, onu imamdan yani devlet başkanından izinsiz kullanmak, hakkı olan ücretten daha fazlasını almak, hissesine düşen paydan daha çoğunu sahiplenmek gibi haram olan yollarla yapılır. Devlette görev yapanların, hangi şekilde olursa olsun, elde ettikleri haksız kazançlar, haramdır. Allah'ın malı sayılan amme mallarına, devlet hazinesine ihanetin cezası ise cehennemdir. Çünkü kamunun mallarında toplumun her ferdinin hakkı vardır, dolayısıyla bunlar kul hakkıdır.

Dini Bilgiler

KAMU HAKKI

Hak kavramı geniş anlamıyla korunması, gözetilmesi ya da sahibine ödenmesi gereken maddi-manevi her türlü şey, borç, görev, sorumluluk; bir işi, sözü yerinde ve zamanında söylemek/yapmak, tüm varlıklara karşı olan yükümlülükleri yerine getirmek demektir.

Her hak sorumluluğu da beraberinde getirir. İnsanların birbirleri üzerlerindeki hakları aynı zamanda birbirlerine karşı olan sorumlulukları demektir. “Hakku’l-ibad” denilen kul hakları insanın sadece insanla olan ilişkisinden doğan sorumlulukları ifade etmez ayrıca diğer mahlûkata karşı olan vazifelerini de deruhte eder. Bununla beraber bir de “Hukukullah” diye tabir ettiğimiz Rabbimize ibadet edip ortak koşmamak, emir ve yasaklar silsilesini takip edip tahrip etmemek şeklindeki haklar vardır ki dini mübin buraya da bir ölçü getirmiş, Allah’a ibadet amacıyla da olsa, kul haklarının ihmali ya da ihlalini onaylamamıştır. (Nisa 4/36), (Müslim, Sıyam 93)

Allah ile insan arasındaki hak ilişkisi aynı zamanda kulluğun icabı olarak kamu hakkını korumayı, kamu düzenini sağlamayı haksızlığı önlemek için öngörülen cezalarla, zekât gibi mali ibadetlerin eda edilmesini kapsar.

Kul ve kamu hakkı, yaratılmışların hakkıdır. Yaratılmışların başında ise mükerrem varlık insan gelir. Hak duyarlılığı Efendimiz (a.s)’ın yaşam tarzının en mühim tarafıdır. (Ebu Davud, Büyü 51; Buhâri, Hibe 23; Müslim, Birr 59-60) Özetle kul-kamu haklarını şöyle sıralayabiliriz: 1) Hayat hakkı, 2) Ana-baba hakkı, 3) Çocuk hakkı, 4) Eşlerin birbirleri üzerlerindeki hakkı, 5) Akraba hakkı, 6) Komşu hakkı, 7) Yetim hakkı, 8) Fakir ve yoksul hakkı, 9) Din kardeşliği hakkı, 10) Çalışan ve çalıştıranların (işçi-işveren) hakkı, 11) Ticari ve ekonomik hayatla ilgili haklar, 12) Diğer canlıların hakları, 13) Kamu malı, kamu hakkı.

Sonuncu maddenin kapsamı oldukça geniş ve mesuliyeti de bir o kadar ağırdır. Kamu malını zimmete geçirmek, kaçak elektrik ve su kullanmak, vergi kaçırmak, verilen hak ve yetkiyi kötüye kullanmak, kamu hizmeti verirken inanlar arasında ayırım yapmak, rüşvet alıp vermek, hazineye, belediyeye, vakıflara ve çeşitli kamu kuruluşlarına ait menkul veya gayrimenkulleri şahsi menfaatler için kullanmak, üzerlerine izinsiz bina yapmak, havayı, suyu ve toprağı kirletmek, çevreye zehirli atıklar bırakmak, trafik kurallarına uymamak, yüksek sesle müzik dinleyip ses kirliliği oluşturmak, yerlere tükürmek, içtiğı sigarayla insanları rahatsız etmek ve izmaritini yer atmak gibi küçük-büyük tüm davranışlar kamu hakkının ihlal edildiğı örneklerdir. M-Müslüman ahkâmından, ahlakından ve adabından beridir. Ayrıca verdiği sözü tutmayıp güven sarsmak, randevuya vaktinde gitmeyip zaman hırsızlığı yapmak, kamu çalışma saatlerinde özel iş ile meşgul olmak, gelen ziyaretçilere uzun zaman ayırarak iş ve hizmet üretimini aksatmak, kamuya usulsüz yollarla işçi-memur almak, uygun olmayan yere araç park ederek trafik akışına engel olmak, korsan cd ve kitap alıp-satmak, izinsiz bir başkasının internetini kullanmak, mirasçılardan haklarını vermemek, toplumu yozlaştıran önemli fiillerdir. Kul ve kamu haklarını ihlal edenler, hak sahipleri tarafından affedilmedikçe Rabbimizin başına muhatap olamayacaklardır. Bu noktada ihlalden doğan hak için helal-lik alınmalı, kişi üzerinde kul ve kamu hakkı bulundurmamayı kendine gaye edinmelidir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا

“Hep birlikte Allah’ın ipine sımsıkı yapışın; bölünüp parçalanmayın”

Ali İmran3/103.

Müfessirlere göre Allah’ın ipinden maksat, Kur’an ve İslam’dır. “Hep birlikte Allah’ın ipine sımsıkı yapışmak”, hep birlikte İslam dinine inanmayı, onu kabul etmeyi ve gereklerini yerine getirmeyi ifade eder. Hz. Peygamber Kur’an, “Allah’ın gökyüzünden yeryüzüne sarkıtılmış ipidir” buyurmuştur (Müsned, III, 14, 17; İbn Kesir, II, 73). Allah’a karşı gereği gibi saygılı olmak ve müslüman olarak ölebilmek için Allah’ın ipine toptan yapışarak tevhid inancında birleşmek, ayrılıktan uzak durmak ve hayatın sonuna kadar imanı korumak gerekir. İslam dini inançta ve amelde birliğe büyük önem verir. Bunun içindir ki inanç alanında Allah’ın birliği ilkesini getirdiği gibi, ibadet alanında da hac ve namaz gibi insanları bir araya toplayarak müslümanların birliğini sağlayacak prensipler koymuş, ameli tedbirler almıştır. Fert olarak veya bölünmüş gruplar halinde yaşayanların dinlerini ve milliyetlerini korumaları kolay değildir. Bunların sosyal, maddi ve manevi baskılar karşısında dayanma güçleri az olduğundan daima din ve milliyetlerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya bulunurlar. (bk. Bakara 2/214; Âl-i İmrân 3/52).

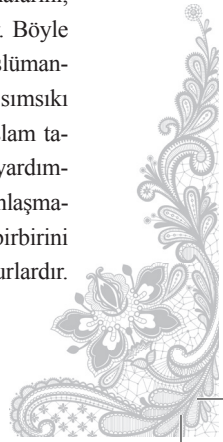
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ، يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا. ثُمَّ شَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ

“Müminin mümine karşı durumu, bir parçası diğer parçasını sımsıkı kenetleyip tutan binalar gibidir.” Hz. Peygamber bunu açıklamak için, iki elinin parmaklarını birbirini arasına geçirerek kenetledi.

Buhâri, Salât 88, Mezâlim 5; Müslim, Birr 65.

Efendimiz, müminlerin birbirlerine yardımcı olmalarını, aralarında yardımlaşmalarını, bir binanın unsurlarının birbirini sımsıkı tutması, kenetlenmesi haline benzetmiştir. Böyle bir bina sağlam ve dayanıklı olur. Aksi takdirde ayakta duramaz, yıkılır. Şayet müslümanlar birbirlerine yardımcı olmaz, birlik ve beraberlik içinde bulunmaz, birbirlerine sımsıkı kenetlenmezlerse, güçlerini ve kuvvetlerini kaybeder, ayakta duramaz, yıkılırlar. İslam tarihi, bunun hem müspet hem de menfi tecrübeleriyle doludur. Müminler arasındaki yardımlaşma kavramını, sadece maddi cihetiyle ele almak doğru olmaz. Maddi cihet, yardımlaşmanın unsurlarından sadece biridir. Manevi yöndeki kardeşlik, dostluk ve samimiyet, birbirini sevmek, saymak, hak ve hukuka riayet maddi yardımlaşmayı da doğuran temel unsurlardır.

BİRLİKTE KUVVET DOĞAR

Birlik ve beraberlik kelimelerini beraber kullanırız. Aile, grup, dostluk, arkadaşlık, evlilik, vatandaşlık, ortaklık söz konusu olduğunda hedeflenen sonuca ulaşmak için ilk önce bu kavramları dile getiririz. Hakikaten de birlik ve beraberlik yukarıda saydığımız alanların hangisinde olursa olsun hem devamlılık hem de verimlilik açısından en önemli husustur. Bunun zıddı ayrılık ve bölünmedir. Birlikte kuvvet, ayrılıkta zaaf vardır. Birlikte fedakârlık, ayrılıkta bencillik vardır. Birlikte verim, ayrılıkta akamet vardır. Birlikte muhabbet, ayrılıkta husumet vardır.

Beşeri ilişkilerde zaruri olan bu hususa gerek ayet-i kerimeler ve gerekse hadis-i şeriflerde çokça dikkat çekilmiştir. Birlik ve beraberliği korumak, müminleri bir arada tutmak için peygamberimiz (a.s) özel gayret göstermiştir. Birlik ve beraberliğimizi sağlayan en önemli dini dayanağımız günde beş vakit namazdır. Günde beş vakit Rabbimizin huzurunda ibadete duruşumuz ve bu duruş esnasında müslümanlar olarak bir birimize dua etmemiz omuz omuza vermemiz bir birimize bağlılığımızı pekiştiren büyük bir nimettir. Rabbimiz şöyle buyuruyor: *“Hep birlikte Allah’ın ipine (Kur’an’a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah’ın size olan nimetini hatırlayın. Hani sizler birbirinize düşmanlar idiniz de O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O’nun bu nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun tam kenarında idiniz de O sizi oradan kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini böyle apaçık bildiriyor ki doğru yola eresiniz.”* (Âli İmran, 3/103) Allah Teâla son peygamberini boylara, aşiretlere bölünmüş, sürekli bir birlerine husumet besleyen bir topluma gönderdi. Allah Resûlü o toplumdaki bir birleriyle huzur içinde yaşayan bir ümmet çıkardı. Bugün de ümmetin ihtiyacı bu birlik ruhuna sahip olmaktır. İslam coğrafyası bugün bölünmenin acısını yaşıyor. Oysa Rabbimiz birbirimizle kenetlenmemiz için büyük bir nimet olarak kitabımızı indirmiştir. Onun etrafında birleştiğimizde bir olur, güçlü oluruz. Hem içeride hem de dışarıda gelebilecek hücumlar bize zarar vermez. Şairin dediği gibi:

*Girmeden tefrika bir millete düşman giremez
Toplu vurdukça yürekler onu top sindiremez*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ وَأَصْحَابُ
الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ

“Ashâb-ı Meymene/amel defteri sağından verilenler ki onlar ne mutlu kimselerdir. Ashâb-ı Meş’eme/amel defteri soldan verilenler onlar ne bedbaht kimselerdir.”

Vâkıa 56/8-9.

Ashâb-ı Meymene ve Ashâb-ı Yemin, Kur’an’da genellikle iman ve amelleriyle gerçeğin ve erdemin tarafında olanları ifade eder. Müfessirler bu deyimleri, “ahirette amel defterleri sağ taraflarından verilenler, müminler, müslümanların çocukları, melekler, Hz. Âdem’in sağ tarafında bulunanlar, dünyada hayırlı işler yapanlar, dürüst, erdemli ve kutlanmış kimseler” gibi farklı şekillerde yorumlamışlardır (*Râzî, XXX, 210; İbn Âşûr, XXIX, 325*). “Ashâb-ı Meş’eme” amel defterleri solundan verilenler, inanç ve amalleri ile İslam’a sırt dönenlerdir. Kısacası insana ebedi kurtuluşu sağlayacak olan da onu ebedi felâkete götürecektir olan da benimsediği inancın doğruluğu veya yanlışlığı, amellerinin ilahi iradeye uygun veya aykırı oluşudur.

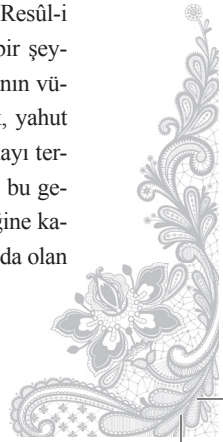
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

كَانَتْ يَدُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْيُمْنَى لِطُهُورِهِ
وَطَعَامِهِ، وَكَانَتْ يَدُهُ الْيُسْرَى لِخَلَائِهِ، وَمَا كَانَ مِنْ أَدَى

Resûlullah (a.s) sağ elini temizlik ve yemek için, sol elini de tuvalette temizlenmek ve benzeri işler için kullanırdı.

Ebû Dâvud, Tahâret 18.

“Sol” ve “sol taraf” mefhumu dinimizde çoğu zaman olumsuz bir mana taşır. Resûl-i Ekrem Efendimiz, genellikle burun silmek ve tuvalette taharet yapmak gibi kirliliği hatıra getiren tuvalet ve benzeri yerlere girmek veya insanın vücudunu örten ve koruyan mest, ayakkabı, pantolon ve elbise gibi şeyleri çıkarmak, yahut mescit gibi ulvi bir mekândan çıkmak gerektiğinde hep sol el veya ayağını kullanmayı tercih ederdi. Tükürürken bile sağ tarafına değil sol tarafına tükürürdü. Bir müslüman bu genel kaideleri dikkate alarak hangi işleri sağ elle, hangilerini sol elle yapmak gerektiğine karar verebilir. Meselâ câmiye girerken ayakkabısıyla birlikte kitabını taşımak durumunda olan bir kimsenin, kitabı sağ eline, ayakkabıyı da sol eline alması uygun olur.

AMEL DEFTERİ

Kur'an'da kitap ve suhuf adlarıyla geçen amel defterine "kitabü'l-a'mâl", "sahifetü'l-a'mâl" de denir. Kur'an'ın belirttiğine göre insanın dünyada benimsediği inanç ve işlediği bütün fiiller tespit edilmiş olup kıyamet gününde bir kitap halinde kendisine sunulacak; okuma bilen ve bilmeyen herkesten kendi kitabını okuması istenecektir. (İsrâ 17/13-14) "Kirâmen Kâtibin", "hafaza", "rusûl", "rakıb-atîd" adlarıyla anılan meleklerin yazıp kaydettikleri (En'am 6/61; Enbiya, 21/94; Kaf 50/18; Zuhuf, 43/80) bu kitap, cennete girecek olan ashâbü'l-yemîne sağ taraftan, cehenneme atılacak olan ashâbü's-şimâle ise soldan veya arkadan verilecektir. (Hâkka, 69/19, 25; İnşikak, 84/7, 10) Amel defterini sağdan alan "yüzleri parlak zümre" sevinip umduğuna kavuşacak, soldan veya arkadan alan "bedbaht zümre" ise başına gelecek felaketi anlayarak yok olmayı isteyecektir. (Hâkka 69/18-26; İnşikak 84/6-12) Amel defterini okumak için okuma yazma bilmek gerekmeyecek, herkes Allah'ın ilhamıyla defterini okuyacaktır. Amel defteri ile ilgili olarak Kur'an'da açıklanan hususlardan biri de günahkârlara ait kitapların "siccîn"de, iyilere ait olanlarınsa "illiyîn"de bulunacağıdır. "Siccîn" ve "illiyîn" hatalardan arınmış, tahriften uzak, yazıları bozulup silinmez bir sicilde kayıtlı kitaplardan ibarettir. Bazı müfessirler bu iki kelimedden hareket ederek ve ayrıca (İsrâ, 17/13) ayetini de dikkate alarak amel defterinin insanın kendi özünde bulunduğunu, amellerin insan üzerinde bıraktığı iz ve tesirlerle korunduğunu söylemişlerdir. (Razi, XX, 167-170) Fussilet Suresi'nde (41/20-22) kulakların, gözlerin ve derilerin, Yasin Suresi'nde (36/65) kıyamet günü ağızların mühürlenip ellerin ve ayakların insanın işlediği fiiller hakkında şahitlik yapacağını bildirilmesi, amel defteriyle ilgili bu yorumu desteklemektedir. Kur'an'da zikredilen kitap ve suhuf, insan ömrünün muhasebesinin yazılı bulunduğu defter manasını ifade ettiği gibi kişinin hesabının görüldüğünü bildiren bir belge anlamına gelebilir. Fakat bu yorumlar amel defterinin kesin bir tanımı olamayacağı için, keyfîyeti ve mahiyeti bilinmeyen bir amel defterinin varlığını kabul etmekle iktifa edilmelidir. Kur'an sadece fertlerin değil, milletlerin de amel defterlerinin olacağını, her milletin hesap gününde kitabını okumaya davet edileceğini ve yaptıklarının karşılığının kendilerine verileceğini bildirerek yeryüzünde şımarmayan ve ortalığı fesada vermeyen milletlerin hesaplarının temiz çıkacağını anlatır. (Câsiye 45/28-29; Kasas 28/83) bundan dolayı Kur'an insanın hem ferdi hem de toplumsal sorumlulukları bulunduğuna işaret ederek onu her iki bakımdan da dikkatli olmaya çağırır. Hadislerde, kıyamet günü amellerin yazılı olduğu sayfaların ellerde uçuşur gibi sağa sola çevrileceği tasvir edilir. Bu tür ifadeler gerçek tasvirler olabileceği gibi konunun önemini ve mutlaka vuku bulacağını gösteren sembolik ifadeler de sayılabilir. (Tirmizî, Kıyâme 4; İbn Mâce, Zühd 33; Müsned, IV, 414)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ

“De ki: “Rabbim! Şeytanların vesvese ve tahriklerinden sana sığınırım. Onların yanımda bulunmalarından da sana sığınırım, Rabbim!”

Mü'minun 23/97-98.

Bazı müfessirler “Şeytanların vesvese ve tahriklerinden” ifadesini, özellikle insanın kontrolünü kaybetmesine sebep olan “öfke krizi” olarak açıklamışlarsa da, (Kurtubi, XII, 155) bu ifade öfke, gayri meşrû cinsel istek, yeme içme vb. ihtiyaçları haram yollardan karşılama gibi her türlü günah işleme eğilimlerini içermektedir. Hz. Peygamber’in bu tür eğilimlere kapılması düşünülemez. Bu sebeple söz konusu buyruk, onun şahsında bütün ümmetine yöneltilmiş bir emirdir. Ayrıca Hz. Peygamber’in de: “Ölüm anında şeytanın iğvası/vesvesesiyle beni aldatmasından ve tövbe etmeme engel olmasından sana sığınırım, ey Rabbim!” (Ebû Dâvud, Vitir 32) diye dua etmiş olması onun hem kulluk, hem de ümmetine örneklik görevidir.

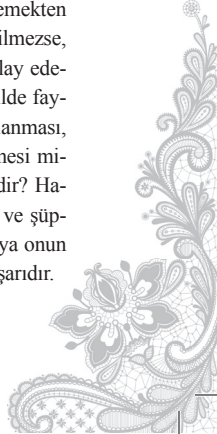
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ بَيْتَهُ، فَذَكَرَ اللَّهَ عِنْدَ دُخُولِهِ وَعِنْدَ طَعَامِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: لَا مَبِيتَ لَكُمْ، وَلَا عَشَاءَ، وَإِذَا دَخَلَ، فَلَمْ يَذْكُرِ اللَّهَ عِنْدَ دُخُولِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: أَذْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ، وَإِذَا لَمْ يَذْكُرِ اللَّهَ عِنْدَ طَعَامِهِ، قَالَ: أَذْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ وَالْعَشَاءَ

“Kişi evine girerken ve yemek yerken besmele çekerse, şeytan adamlarına, “Burada ne geceleyebilir ne de yemek yiyebilirsiniz” der. Eğer o kimse eve girerken besmele çekmezse, şeytan adamlarına, “Geceyi geçirecek bir yer buldunuz” der. O şahıs yemek yerken besmele çekmezse, şeytan kendi adamlarına, “Hem barınacak yer hem de yiyecek yemek buldunuz” der.”

Müslim, Eşribe 103.

Hadisten öğrendiğimize göre, gruplar halinde dolaşan şeytanlar bir eve girmek, orada geceleme ve evdeki nimetlerden faydalanmak isterler. Onların bir eve girmesini ve orada kalmasını engelleyen şey, eve girenin besmele çekmesidir. Bir kimse evine girerken besmele çekerse, bunu duyan şeytanların lideri, adamlarına, büyük bir üzüntüyle, o gece bu evde kalamayacaklarını söyler. Bununla beraber, yemekten faydalanabilecekleri ümidiyle yemek vaktini beklerler. Şayet o evde yemek yenirken besmele çekilmezse, şeytanlar büyük bir zevkle ve belki de besmelesiz yemek yiyen kimseyle ve onun akılsızlığıyla alay ederek, sofrasında karınlarını doyururlar. Eğer yemek yenirken besmele çekilirse, o evden hiçbir şekilde faydalanamayacaklarını anlayarak orayı terk etmek zorunda kalırlar. Şeytanın bir yemekten faydalanması, acaba o yemekten yemesi midir? Yoksa besmelesiz başlanan bir yemeğin bereketini alıp yok etmesi midir? Yahut insanın Allah’ı anmaması, şeytan için bir gıda, bir beslenme ve güçlenme vesilesi midir? Hadislerden bütün bu manaları çıkarmak mümkündür. Fakat şurası bir gerçektir ki, şeytanın gayesi ve şüphesiz en büyük zevki, insana maddi ve manevi zarar vermektir. Onun bir yemeğe ortak olması veya onun bereketini gidermesi yahut Allah’ı anmayı unutturması, insan için bir zarar, kendisi için de bir başarıdır.

BESMELENİN BEREKETİ

Besmele, müminin hayatına bereket kazandıran mübarek bir cümledir. Yüce kitabımız besmele ile başlar. Her meşru ve anlamlı işin öncesinde besmele çekmek, peygamberlerimiz vasıtasıyla nesilden nesile aktarılan tavsiyedir.

Besmele huzur ve bereket vesilesidir. Hz. Âişe annemiz (r.a) diyor ki, bir gün Peygamberimiz (a.s), ashabından altı kişi ile birlikte yemek yiyordu. Derken bir bedevi yanlarına geldi ve yemeği iki lokmada yedi bitirdi. Bunun üzerine Allah Resûlü, “*Şayet bu kimse besmele çekmiş olsaydı, bu yemek hepinize yetecekti*”. (Tirmizi, Et’ime 47) Başka bir defasında, yemek yedikleri halde doymadıklarını söyleyen kimselere yine Efendimiz (a.s), “*Yemeği birlikte yi-yin ve başlarken Allah’ın adını anın ki, bereketli olsun*” demişlerdir. (Ebu Davud, Et’ime 14)

Sahabeden Cabir b. Abdullah (r.a) da, Allah Resûlünün kendisine şöyle tavsiyelerde bulunduğunu anlatıyor. “*(Evine girdiğin zaman) kapını besmele çekerek kapa. Çünkü şeytan (besmeleyle) kapanan bir kapıyı açamaz. Besmele çekerek lambanı söndür. Besmele çekerek, bir tahta parçası ile de olsa yemek kabını(n ağzını) ört. Yine besmele çekerek su kabının ağzını kapa.*” (Ebu Davud, Eşribe, 22)

Âlemlere Rahmet olarak gönderilmiş sevgili Peygamberimiz, yemeğe başlarken, evden çıkarken, (Tirmizi, Deavat 34) abdest alırken, (Tirmizi, Taharet 20) mescide girerken ve çıkarken, (İbn Mace, Mesacid 13) besmele çekmeyi ihmal etmezdi. Bineğine binmek için ayağını üzenliğe basınca, “Bismillah” der, bineğin sırtına yerleşince de “Elhamdülillah” derdi. (Tirmizi, Salat 67) Yatağına besmeleyle yatardı. (Müslim, Zikir 59) Kurbanı besmele ile keserdi. (Müslim, Edahi 18) Cenazeyi kabre besmele ile koyardı. (İbn Mace, Cenaiz 38) Savaşa çıkarken ashabına, “Allah yolunda Allah’ın adı (bismillah) ile gaza edin” (Müslim, Cihad 3) buyururdu. Süleyman çelebi şöyle dile getirir:

*Allah adın zikredelim evvela
Vacib oldur cümle işte her kula
Allah adın her kim ol evvel ana
Her işi asan eder Allah ona
Allah adı olsa her işin önü
Hergiz ebter olmaya anın sonu
Her nefeste Allah adın de müdam
Allah adıyla olur her iş tamam.*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَادْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلاً

“Sabah akşam rabbinin adını an.”

İnsan 76/25.

Müzzemmil ve Müddessir Sureleri’nde olduğu gibi bu ayette de Hz. Peygamber’in Mekke dönemindeki ibadet durumları yansıtılmakta, onun Yüce Allah’ı sabah akşam zikir ve tesbih etmekle, gece gündüz O’na ibadetle yükümlü olduğu bildirilmektedir. Bu ibadetlerle Hz. Peygamber’in Allah’a derin saygı ve bağlılığının, irade ve azminin daha da güçlendirilmesinin ve müşriklerin çirkin saldırılarına karşı direncinin artırılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Ayette geçen “zikir” ifadesiyle, beş vakit namaz da dahil olmak üzere genel olarak ibadetin, özellikle gecenin belli vakitlerinde namaz kılmak, tesbih, dua, tövbe ve istiğfar gibi ibadet sayılan faaliyetlerde bulunmak suretiyle Allah’a kulluk, itaat ve bağlılık arz etmenin önemi üzerinde durulmuştur.

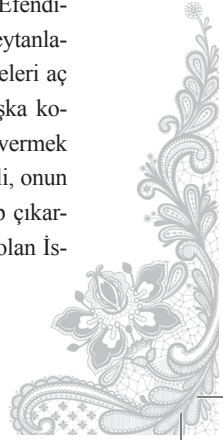
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ طَعَامًا فِي سِتَّةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ فَأَكَلَهُ بِلُقْمَتَيْنِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَمَا إِنَّهُ لَوْ سَمَى لَكَفَاكُمْ»

Resûlullah (a.s) ashabından altı kişiyle birlikte yemek yiyordu. Bu sırada bir bedevi geldi ve yemeği iki lokmada bitiriverdi. Bunun üzerine Resûlullah şöyle buyurdu: “Şayet o besmele çekseydi, yemek hepimize yeterdi.”

Tirmizî, Et’ime 47.

Bedeviler çölde yaşayan, İslam’ı ve İslam terbiyesini yeterince bilemeyen kimselerdi. Hadisimizde zikri geçen bedevi, altı sahabesi ile birlikte yemek yiyen Peygamber Efendimizin yanına geldi ve sofraya oturdu. Hepsini de doyuracağı anlaşılan yemeği, şeytanların da katılmasıyla iki lokmada bitirince hem kendisi doymadı hem de öteki sahabeleri aç bıraktı. Yemeğin bereketini koruyan besmeledir. İnsanın düşmanı olan şeytan, başka kounlarda olduğu gibi, yediği yemeğin bereketini gidermek suretiyle de insana zarar vermek için fırsat kollar. Bir müslüman manevi düşmanı olan şeytanı her zaman önemsemeli, onun oyununa gelmemek için tedbirli olmalı, gerek yemek yerken gerekse bir yere girip çıkarken besmele çekmeyi unutmamalıdır. Şüphesiz bu, küçük yaştan itibaren alınacak olan İslam terbiyesiyle mümkündür.

HER AN ALLAH'IAN

Zikir, anmak, hatırlamak, kalbin uyanık bir şekilde anılanı hatırlaması demektir. Allah'ı anmak O'na itaatle olur. Çokça zikir ve tesbih kalbi parlatmıyorsa, itaate hazır hale getirmiyorsa, itaatin terbiyesiyle ruha seviye kazandırmıyorsa zikrin önüne getireceğimiz hiçbir sıfatın bir faydası olmayacaktır. Kulun Allah'ı anması itaatin getirdiği kâmil insan olmakla, Allah'ın kulunu anması günahlara mağfiret etmesi ile olur. Zikri, müminin günlük pratiklerinde namazla, (Ahzab 33/42) mümin hayatının içinde Rabbini “ayakta, otururken, yatarken” hatırlayışıyla, (Nisa 4/103) bu hatırlayışları içten bir yakarış ve niyazla ve yakarış edebinin mahviyetiyle, (Araf 7/205) gaflet karanlığına düşmemek gayretiyle eda etmeliyiz. Bu gayretin felaha ulaştırıcı sonu “...Allah'ı çokça anan erkeklerle Allah'ı çokça anan kadınlar için Allah, büyük bir mağfiret ve mükâfat hazırlamıştır” (Ahzab33/35) ayetiyle ifade edilmiştir.

Mevsimlerin birbiri ardınca yaratılışı zikretmeleri, bir yaprağın sararması, solması, kuruması ve tekrar yeşile dönmesi, aklın kavrayamadığı bir güneş sistemi içinde deveran edişimiz, bir karıncanın buğday tanesini sırtına yük etmesi, nefes alışımız-verişimiz, gülüşümüz, ağlayışımız, düşünüşümüz, hatırlayışımız, unutuşumuz ilahi kudretin dışında cereyan etmiyor. Allah'ın, nimetlerini saymak takatin yetmeyeceği bir hususken bizden istenen iki şeydir sadece. Allah'ın varlığını idrak etmek ve kendisine ortak koşmamak. Bu idrakin her daim canlı tutulması zikri daimidir. İnsanın dinle olan ilişkisi bu idrake uygun bir kulluk yaşantısının ifasıdır. İnsanın unutuş içine girdiği anlar insan hayatının da bir gerçeği olarak karşımızda dururken Kur'an'ın ibadetlerle ortaya koyduğu ısrarlı eğitim talebi, kalbi diri bir halde, niyandan uzak tutmak içindir. Nisyan demek zamanımızın, varlığımızın, hakikatimizin öldüğü anlardır. Bu ölü anlar hayatın kahir ekseriyetine hâkim olunca, Allah'ın bizi görmediğini düşünmeye, “her halimize vakıf olamaz, belki unuttur, ihmal eder, çağırmasa duymaz, yardımımıza koşmaz, gücü yetmez” demeye başlarız. Bu yaklaşım yaşamımızı kendi kudretimize bağlamaya vardırı. Allah'tan büyük güçler tanımaya, sebepleri ilah edinmeye götürür. Bu farkında olmadan gidilen tehlikeli yol eğer bilinçli bir tercihle yapılıyorsa zaten küfürdür. Ancak müminin gafletle de olsa böyle bir yola girmemesi, ancak idrak halini çoğaltmak, nisyan ve gaflet halini azaltmakla olur. “Allah'la beraberlik terbiyesi” olan zikir, bu idrak halimizi kuvvetlendirmek, bir an olsun dünya hayatının geçiciliğini, ebedilikle tebdil etmemek hedefine koşturur. Bu dünyayı da Allah'ın bir nimeti ve varlık alanı olarak görüp dünyanın, dünyadaki tüm yaratılmışların tevhit zikrine ortak olabilmektir. Kalbini “ubudiyet coşkusuyla yoğuran” a zikri kalbine azık edene yenilgi, hüznün, ümitsizlik, yürek darlığı, sıkıntı, elem, keder, korku yoktur.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

“Rabbimize yalvara yakara ve gizlice dua edin. Bilesiniz ki O, haddi aşanları sevmez.”

Araf 7/55.

Ayette insanlardan, rablerine yakarır bir tarzda, gizli gizli veya alçak sesle dua etmeleri istenmektedir. Allah'ın, aşırıya gidip buyruğundan çıkanları, duada yakarış ve gizlilik sınırını aşanları sevmediği bildirilmektedir; bu suretle, hadiste “*ibadetin özü*” diye nitelenen (Tirmizî, Dua 1) dua münasebetiyle, insanın rabbi ile ilişkisine bir disiplin getirilmektedir. Nitekim bazı müfessirler buradaki “Dua ediniz” buyruğunu “ibadet ediniz” şeklinde açıklamışlardır (Râzî, XIV, 128).

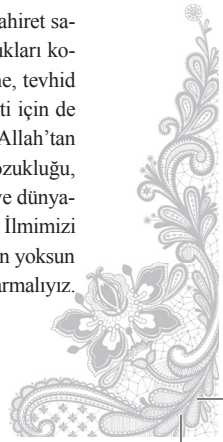
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

قَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُومُ مِنْ مَجْلِسٍ حَتَّى يَدْعُو بِهَؤُلَاءِ الدَّعَوَاتِ لِأَصْحَابِهِ: «اللَّهُمَّ اقْسِمْ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا يَحُولُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعَاصِيكَ، وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّتِكَ، وَمِنَ الْيَقِينِ مَا تَهْوُونَ بِهِ عَلَيْنَا مُصِيبَاتِ الدُّنْيَا، وَمَتَّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا وَأَبْصَارِنَا وَقُوتِنَا مَا أَحْيَيْتَنَا، وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا، وَاجْعَلْ ثَأْرَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمْنَا، وَانصُرْنَا عَلَى مَنْ عَادَانَا، وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا، وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمِّنَا وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا، وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لَا يَرْحَمُنَا»

Resûlullah (a.s)'ın şu duaları yapmadan önce bir meclisten kalktığı pek az olurdu: “Allah'ım! Bize, günahla aramıza engel olacak kadar korkundan hisse ver. Bizi, cennetine ulaştıracak kadar tâatını nasip eyle. Dünya musibetlerini hafıfletecek güçlü iman ver. Allah'ım! Bizi yaşattığın müddetçe kulaklarımız, gözlerimiz ve kuvvetimizden faydalandır; ölüümüze kadar da onları devamlı kı. Bize zulmedenlerden öcümüzü sen al. Bize düşmanlık edenlere karşı bize yardım et. Bizi dinimizde musibete uğratma. Dünyayı en büyük düşüncemiz ve gayemiz, ilmimizin sonu kılma. Bize acımayanları üzerimize musallat etme.”

Tirmizî, Daavât 80

Meclislerden ve toplantı mekânlarından ayrılmadan önce dua etmek müstehaptır. Duada dünya ve ahiret sadeti istenmeli, Allah korkusu, cennete girmeye vesile olacak ibadet ve tâat, dünyada karşılaşılan zorlukları kolaylaştıracak güçlü iman temenni edilmelidir. İnsan hayatta olduğu müddetçe, Allah'ı tanıyıp bilmesine, tevhid akidesine sahip olmasına, ibadet ve tâatını eksiksiz yapabilmesine vesile olan duyu organlarının sıhhati için de Allah'a dua etmelidir. Müslümanlar zalimlere, kâfirlere ve kendilerine düşmanlık besleyenlere karşı Allah'tan yardım talep etmelidir. Dinde musibete uğramak, musibetlerin en büyüğüdür. Çünkü bunda itikadın bozukluğu, amelin noksanlığı ve haramlara dalmak söz konusudur. Bunlardan Allah'a sığınmak gerekir. Dünyaya ve dünyalıklara aşırı derecede düşkünlük ve bunları hayatın gayesi haline getirmek dinimizde câiz görülmemiştir. İlmimizi ve yönelişimizi sadece dünyalık işlere hasretmek doğru değildir. Zalimlerin, şefkat ve merhamet hissinden yoksun olanların başımıza musallat olmaması, idare ve yönetiminizin onların eline geçmemesi için Allah'a yalvarmalıyız.

KORKU İLE ÜMİT ARASINDA YAŞAMAK

Bizim kaynaklarımızda “beyne’l-havfi ve’r-reca” diye bir kavram yer almaktadır. Bu müslüman’ın yaşarken sahip olması gereken iki duygudur. İnsanın hayatına anlam katan duygulardır. Korkuyla tedbir alırız; ümit ile sonucunu bekleriz. İçinde yaşadığımız evlerin sağlam olmasına dikkat etmek korku duygusuna sahip olmamızdandır. Hasta olmaktan korkup tedbir alırız. Geleceğimiz ile ilgili çabalamamız, didinmemiz korkunun eseridir. Korkularımız bize güven içinde yaşamak için tedbirler aldırır. Korkudan dolayı aldığımız tedbirlerden beklenen neticeyi elde etmek için de ümit ederiz. İyi bir hayatı ümit ederiz. Korku günahlardan uzak durmaya; ümit ise günahlardan temizlenmek, hatalardan arınmaya sevk eder. Dolayısıyla korku ve ümit mutluluğumuzun temininde önemli rol oynarlar.

Korku ve ümit hayattaki önemli kararlarımızda belirleyici rol oynadığı gibi, inancın oluşmasında da etkilidir. İnsan yaşadığı olayları, onu ürperten, korkutan büyük afetleri bir sebebe bağlar. Ona göre bir inanç oluşturur. Zihni vahiyle desteklenmediği zaman inancı istikamet üzere olmaz. Rabbimiz tabiatta cereyan eden büyük-küçük her türlü hadisenin kendi kudretinde olduğunu bildirmek suretiyle insanın inancına yön verir. Gök gürlemesi, şimşeğin çakması, fırtına, tipi, gökten gelen yağışlar, uzaydaki mevcudat hepsi O’nun kudretindedir.

Varlığımızın ve bütün mevcudatın yaratanı ve hükmedeni Allah Teâlâ’dır. O halde sadece Yüce Allah’tan korkulur. Allah korkusu insanı yanlışlardan, günahlardan ve kötülükten korur. Zira Rabbimiz kulların yapacağı hataların karşılıksız kalmayacağını, bir cezanın olduğunu hatırlatır. “*Şüphesiz bize kavuşacağını ummayan ve dünya hayatına razı olup onunla yetinecek tatmin olan kimseler ile ayetlerimizden gafil olanlar var ya; işte onların kazanmakta oldukları günahlar yüzünden, varacakları yer ateştir.*” (Yunus 10/7-8) Rabbinin korkusundan günahlardan uzak duranlara ise mükâfat vaad edilmektedir: “*Kim de, Rabbinin huzurunda duracağından korkar ve nefsinin arzularından alıkoyarsa, şüphesiz, cennet onun sığınağıdır.*” (Naziat 79/40-41) İman bağlamında korku, müminin iyilik makamında durmasını; ümit ise kavuşacağı nimetin ve affın huzurunu bahşeder. *İman edenler, hicret edenler, Allah yolunda cihad edenler; şüphesiz bunlar Allah’ın rahmetini umarlar. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.* (Bakara 2/218)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلِأَنْفُسِكُمْ

“Hayır için yaptığınız her harcama kendiniz içindir.”

Bakara 2/272.

Önemli olan yaptığı hayrı, iyiliği Allah rızası için yapmaktır. İyi niyetle yapılan hayır, farkında olmadan yanlış ellere verilmiş olsa bile zayi olmaz. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: *“Allah yolunda harcadığınız her şeyin karşılığı, zerrece haksızlığa uğratılmadan size tastamam ödenecektir.”* (Enfal 8/60)

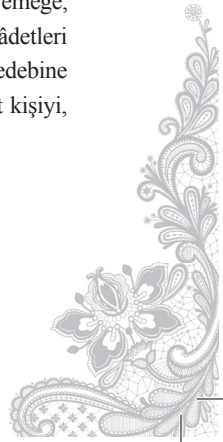
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

طَعَامُ الْوَاحِدِ يَكْفِي الْإِثْنَيْنِ، وَطَعَامُ الْإِثْنَيْنِ يَكْفِي الْأَرْبَعَةَ،
وَطَعَامُ الْأَرْبَعَةِ يَكْفِي الثَّمَانِيَةَ

“Bir kişinin yiyeceği iki kişiye, iki kişinin yiyeceği dört kişiye, dört kişinin yiyeceği de sekiz kişiye yeter.”

Müslim, Eşribe 179–181.

Allah’ın adını anarak yemeğe başlayan kimselerin yiyecekleri bereketli olur. Zaten müslüman, Allah’ın verdiği çeşit çeşit nimetleri yiyip O’na şükretmekle beraber, yeme- içmeyi hayatın gayesi kabul etmez. Onun daha önemli görevleri ve idealleri vardır. Öte yandan müminin bir diğer âdeti, midesini tıka basa doldurmamak, doymaya başladığını hissedince elini yemekten çekmektir. Peygamber Efendimizin belirttiği gibi, o midesinin üçte birini yemeğe, üçte birini suya, geri kalan üçte birini de nefes almaya ayırır. İşte böylesine güzel âdetleri olan kimselerin yiyecekleri bereketli olur. Her iki hadiste belirtildiği üzere, İslam edebine göre yaşayan bir kişinin yiyeceği iki kişiyi, iki kişinin yiyeceği üç kişiyi, hatta dört kişiyi, dört kişinin yiyeceği de sekiz kişiyi doyurur.

Dini Bilgiler

PAYLAŞMAK ÇOĞALTIR

Bir isteğe ve nedene bağlı olmadan vermek ve paylaşmayı istemek mümin ruhunun Allah'a olan güven ve muhabbetiyle yakından alakalıdır. Muhabbetullah mevcut bütün şeylerin varlığına yeni bir anlam katan ve mümine özgürlüğünü bahşeden müessir kuvvettir. İnsan cimriliğe meyyal yaratılmıştır. Unutmamak lazımdır ki mülk Allah'ındır ve onun bize verdiği mülkten de ancak O'nun izni ile tasarruf etmekteyiz. Bundan dolayı insanın insan ile ilişkisi, insanın tabiat ile ilişkisi ve insanın Rabbi ile ilişkisinin niteliğini, kalitesini paylaşma duygusu belirler. Çünkü vermek, insanın kendine ait hiçbir şeyinin olmadığını hatırlatırken, nereden geldiğini de kulağına fısıldar. Fıtratını ortaya koyar. Hayata ve eşyaya paylaştığı oranda kıymet verir, hürmet gösterir. Allah'ın cömert sıfatı da bu çerçevede içinde kul tarafından taklit edilmiş olur. Paylaşmak aynı zamanda insanın Allah'a karşı acziyetini ve eşyaya karşı müstağniğini gösteren en önemli göstergelerden biridir. İnsan verebildikçe olgunlaşır, olgunlaştıkça tekâmül eder. Cimrilik ile paylaşmak arasındaki fark, bencillik ile tevazu arasındaki fark gibidir. Cimrilik, bir şeyi sadece kendisi için istemek ve onu herhangi biri ile paylaşmama arzusudur. Paylaşmak ise, sahip olunan bir şeyi herhangi bir nedene bağlı olmadan da olsa bir başkasına verebilme gücüdür. Cimri insan bu şekilde kibri ahlak edinmeye başlarken paylaşabilen insan tevazuu ile derinleşir. Cimrilik; mülkün sahibi olduğu zannını sahici sanarak eşya üzerine tahakküm kurmayı hak kabul etmektedir. Paylaşmak ise eşyanın gerçek sahibinin Allah olduğunun şuurlu şahitliğidir. Sıkıntı ve kederden kişinin kendisini kurtarabilmesinin yegâne yolu "iyilik terapisi", yani karşılıksız verme, paylaşma eylemidir. İnsan ancak paylaşarak, hayata seyirci kalan ve mağrur olandan daha huzurlu hale gelir. Paylaşmak sadece maddi yönden olmaz. Güven vermek, desteklemek, avutmak, "gam alıp umut vermek" de bir paylaşımdır. Gönlüne girdiğimiz her kişinin dünyası bizi çoğaltır, çoğaltırken ruhumuzu yoran gereksiz yükleri azaltır. Paylaşmanın insan kişiliği açısından hatırı sayılır konumu, kişinin kendi tamlığını oluşturmasıdır. Böylece hayatın bütünlüğüne kendi tamlığı üzerinden katılım sağlayabilmesini kolaylaştırmasıdır. Buradan hareketle ibadeti paylaşmak sevabını çoğaltır, (Buhâri, Ezan 30; Nesai, İmâmet 42) bilgiyi paylaşmak hidayeti artırır, (Zümer 39/18) şefkati paylaşmak, Allah'ın merhametini artırır. (Buhâri, Tevhid 2) Sevgiyi paylaşmak imanı artırırken (Müslim, İman, 93) kötü ahlakı zayıflatır. (Muvatta, Hüsnü'l-Hulk 4) Hüznü paylaşmak, Allah'ın yardımını daim eder, (Ebu Davud, Edeb 60) emeği paylaşmak helali tattırır. (Buhâri, Büyû' 15) Yemeği paylaşmak rızık çoğaltırken (Buhâri, Mevakîtü's-Salat 41) huzuru paylaşmak hem dünya hem ahiret cennetini kazandırır. (Tirmizî, Sıfatü'l-Kıyâme, 42)

Sonuç olarak; "Paylaşmak, en temelde eşya ile insan arasındaki ilişkinin tek taraflı bir zorunluluktan kurtulmasını sağlamak ve eşyaya karşı bağımsızlaşarak özgürlüğün nefesini çoğaltmaktır."

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا
 يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ
 وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

“Ey iman edenler! Size, bulunduğunuz toplantılarda “Yer açın” dendiğinde yer açın ki Allah da size genişlik versin. “Davranıp kalkın” dendiğinde de kalkın ki Allah içinizden (gerçekten) iman etmiş olanları ve ilme kavuşmuş olanları yüksek derecelere çıkarsın. Yapıp ettiklerinizden Allah tamamen haberdardır.”

Mücadele 58/11.

Bu ayet toplu halde bulunulan yerlerde uyulması gereken muaşeret kurallarıyla ilgili Resûlullah ve sahabe dönemi tatbikatından bahsetmektedir. Şu hadise üzerine nazil olmuştur. Bir gün Suffe diye bilinen yerde Hz. Peygamber ashabıyla sohbet ederken yeni gelenler ayakta kalmışlardı. Bunlar arasında Resûlullah’ın kendilerine özel değer verdiği Bedir Savaşı’na katılmış müslümanlar da vardı. Resûlullah bilhassa onlara yer açılması için yakınındakilere işaret etti. Yerinden kalkması gerekenlerin yüz ifadelerinden bu durumdan hoşnut olmadıkları belli oldu. Münafıklar da bunu fırsat bilip Hz. Peygamber’in adaletli davranmadığı ve bazı kişileri kayırdığı yolunda şâyia çıkardılar (Elmalılı, VII, 4790-4797).

HADİS-İ ŞERİF MEALİ

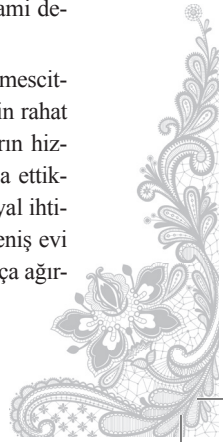
خَيْرُ الْمَجَالِسِ أَوْسَعُهَا

“Meclislerin en hayırlısı en geniş olanıdır”

Ebû Dâvud, Edeb 12.

Meclislerde ortaya çıkan problemlerin birçoğu, oturlan yerin geniş ve rahat olmayışından kaynaklanır. Hem oturanların rahat edebilmesi hem de istenmeyen durumların ortaya çıkmaması için rahat ve geniş alanların tercih edilmesi tavsiye edilmiştir. Böyle geniş oturma yerlerinde insanların birbirine kızmaması, birbirinin gönlünü kırması, kin ve nefretin ortaya çıkması azami derecede önlenmiş olur.

İslam toplumlarında ihtiyacı karşılayacak büyüklükte ve kısa mesafelerle cami ve mescitlerin yapılmış olması, özellikle birçok caminin geniş avlular içinde inşa edilmesi, cemaatin rahat ve huzurunu temin etme gayesine yöneliktir. Ayrıca, davetler ve ziyafetler için insanların hizmetine sunulmuş olan geniş yerler, zenginlerin evlerinin bitişiğinde veya yakınında inşa ettikleri odalar, fakirlere ve misafirlere bir ikram yeri olmasının yanında toplumun çeşitli sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik mekânlardır. Resul-i Ekrem Efendimizin müslümanlara geniş evi tercih etmeleri yönündeki tavsiyeleri de hem daha iyi geçinme, hem de misafirlerini rahatça ağırlama açısından önem taşımaktadır.

MECLİS ADABI

Kur'an-ı Kerim, müminlerin meclislerde nasıl davranmaları hususunda şöyle buyuruyor: *“Ey iman edenler! Size, “meclislerde yer açın” denildiği zaman açın ki, Allah da size genişlik versin. Size, “kalkın”, denildiği zaman da kalkın ki, Allah içinizden inananların ve kendilerine ilim verilenlerin derecelerini yükseltsin. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır”*. (Mücadele 58/11) Bir mecliste oturmanın bazı edep kuralları vardır. Bunlar Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerin ışığında şekillenmiş güzel ahlaki davranışlardır. Ayet-i kerimede de belirtildiği gibi dışarıdan gelen kimse için oturulacak yer ayrılması gerekir. Gelen kişi ise selam vererek kendisine gösterilen yere oturmalıdır. Rabbimiz şöyle buyuruyor: *“...Evlere girdiğiniz zaman birbirinize, Allah katından mübarek ve hoş bir esenlik dileği olarak, selam verin. İşte Allah, düşünesiniz diye ayetleri size böyle açıklar.”* (Nur 24/61) Hal-hatır sormak ve gelene ilgi göstermek de mecliste oturanlardan beklenen güzel davranışlardır. Meclisteki herkes orada bulunanların hoşlanmayacağı söz ve davranışlardan kaçınılmalıdır. Bir davette bir araya gelmişse davet sahibini sıkıntıya sokacak ekstra taleplerden kaçınılmalıdır. Dışarıdan hazırlıklı gelinmeli, evdeki lavabo veya banyoyu mümkün mertebe kullanmamalıdır. Oturma süresini makul seviyede tutup, lafi uzatıp rahatsızlık verilmemelidir. Kerim kitabımız sahabeye hitaben şu temel prensipleri beyan etmektedir: *“Ey iman edenler! Yemek için çağrılmaksızın ve yemeğin pişmesini beklemeksizin (vakitli vakitsiz) Peygamber'in evlerine girmeyin, çağrıldığınız zaman girin. Yemeği yiyince de hemen dağılın. Sohbet için beklemeyin. Çünkü bu davranışınız Peygamber'i rahatsız etmekte, fakat o sizden çekinmektedir. Allah ise gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamberin hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Böyle davranmanız hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temizdir. Allah'ın Resûlüne rahatsızlık vermeniz ve kendisinden sonra hanımlarını nikahlamanız ebediyen söz konusu olamaz. Çünkü bu, Allah katında büyük bir günahtır.”* (Ahzab 33/53) Davet, düğün, toplantı her ne olursa olsun bir araya gelmiş olan insanlar müslüman vakarına yakışır bir şekilde davranmalıdır. Meclisin temel kuralı edeptir. Şairin dediği gibi:

*Ehl-i diller arasında aradım kıldım talep
Her hüner makbul imiş, illa edep, illa edep*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَنُنزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ
الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا

“Biz Kur’an’dan öyle bir şey indiriyoruz ki, o müminler için bir şifa, bir rahmettir; zalimlerin ise sadece ziyanını arttırır.”

İsra 17/82.

Müfessirler genellikle Kur’an’ın şifa ve rahmet oluşunu manevi anlamda açıklamışlardır. Buna göre Kur’an’da şifa vardır; yani o, iman, amel ve ahlaka ilişkin manevi hastalıkları iyileştirir, müminleri bunlardan korur. Kalplerden cahillik örtüsünü kaldırır, Allah’ın varlığı ve birliği konusunda kuşkuları ve tereddütleri giderir. Kur’an’da rahmet vardır; yani Kur’an kısaca din ve dünya hayatının doğru, sağlıklı ve güzel olması için gerekli bilgileri içerir; hakkını vererek okuyanlara büyük ecirler kazandırır. Allah’ın mağfiretine ve hoşnutluğuna layık kılar. Kur’an müminler için güçlükleri kolaylığa çevirir, kusurları giderir, günahları siler (Kurtubî, X, 322).

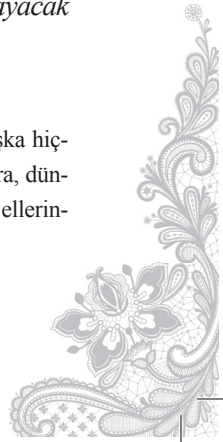
HADİS-İ ŞERİF MEALİ

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، كَانَ إِذَا عَادَ مَرِيضًا يَقُولُ:
«أَذْهَبِ الْبَاسَ، رَبِّ النَّاسِ، اشْفِهِ أَنْتَ الشَّافِي، لَا شِفَاءَ إِلَّا
شِفَاؤُكَ، شِفَاءً لَا يُعَادِرُ سَقَمًا»

Nebi (a.s) bir hastayı ziyaret edince şöyle dua buyururdu: “Bütün insanların rabbi olan Allah’ım! Bunun ıstırabını giderip, şifa ver. Şifayı veren ancak sensin. Senin şifandan başka şifa yoktur. Buna, hiçbir hastalık izi bırakmayacak şekilde şifa ihsan et!”

Buhâri, Merdâ 20, 38, 40; Müslim, Selam 46-49.

Şifayı verecek olan Allah’tır. O’na bu konuda mutlak inanmak ve Allah’tan başka hiçbir gücün şifa vermede etkili olamayacağını bilmek gerekir. Allah dilemedikten sonra, dünyanın en uzman doktorları bir araya gelip en son tekniklerle çare arasalar yine de ellerinden bir şey gelmez.

EŞ-ŞÂFÎ

Allah'ın sayı ile sınırlı olmayan güzel isimlerinden birisi de eş-Şâfi ismi şerifidir. Dua ile alakalı hadislerde çokça anılan eş-Şâfi ismi, maddi ve manevî hastalıklara şifa veren, sıkıntıları gideren (Buhârî, Merda 20, Tıb 40; Müslim, Selam 46-48) anlamına gelmektedir. Allah'ın isimleri zikredilerek yapılan dualar kabule hazır dualar arasındadır. Hem Kur'an, hem de hadislerdeki dua örneklerinde dua öncesinde veya sonrasında Allah'ın güzel isimleri belirtilmiştir.

Allah'ın Kur'an'da ve hadislerde geçen pek çok ismi vardır. Kul bu isimleri öğrenerek Allah'ı tanır ve bu en güzel isimlerle Rabbine niyaz, talep ve duada bulunur. (Araf 7/180) Şâfi ismi, Allah'ın kullarına maddi-manevi şifa verdiğini, hastalıklarına deva lütfettiğini ifade eden bir esmasıdır. Yeryüzünü büyük bir şifahane olarak emrimize sunan Allah, takdir ettiği illetler, hastalıklar ve dertler için şifayı, devayı, dermanı ve ilacı da yine kendisi ihsan eder. Kullarını hastalıklardan sıhhate, sıkıntılardan feraha ulaştırır.

Kur'an'da fiil halinde gelen Şâfi ismi Hz. İbrahim (a.s)'in duası, (Şuara 26/80), arıların şifa kaynağı olarak yaratılışı (Nahl 16/69) Kur'an'ın şifa oluşu (Fussilet 41/44; İsrâ 17/82; Yunus 10/57; Tevbe 9/14) şeklinde değişen maddi ve manevi alanlarda varlık gösterir.

Hz. Âdem'e (a.s) isimlerin öğretilmesi ve talim edilmesi hakikati, yeryüzünün halifeliğine muhatap kılınmış her insanın ilmi, fenni ve sanatsal kabiliyetlerle donatıldığına işaret ettiği gibi her bir ilim, fen ve sanatın hakikati de Allah'ın bir ismine dayanır.

Şifa, deva ve âfiyet, insanı minnettar kılan ve şükre sevk eden büyük bir nimettir. Yeryüzünde maddi-manevi bütün dertlerin ve ihtiyaçların dermanlarını ihsan eden Rabbimizin şefkati ve merhameti apaçık gözler önündedir. Hastalıklar Şâfi ismine işaret ettiği gibi, Şâfi ismi de hastalıkları gerekli kılmaktadır. Her bir hayat sahibi ancak Şâfi isminin tecellisiyle hastalıktan şifa bulmaktadır. İnsan bir hastalığa yakalandığında hem acziyetinin suskunluğuyla hem de aidiyetinin şuuruyla Şâfi isminin şefkatini hisseder. Şifa doğrudan doğruya Şâfi olan Allah'a aittir ve perdesiz olarak Allah'tan gelmektedir. Şâfi olan Allah yeryüzünde her derde bir deva ihsan etmiş, her hastalığa bir derman vermiştir. Elbette tedavi için ilaçları aramak, almak ve kullanmak meşrudur ve gereklidir. Fakat tesiri ve şifayı Allah'tan bilmelidir. Çünkü derdi O verdiği gibi şifayı yaratan da veren de O'dur. Bununla beraber rahmet ve hidayet de bir nevi şifadır. Allah tüm âlemleri rahmetle, tüm akıl sahiplerini rahmet ve hidayetle kuşatmıştır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ
رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ
وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

“Şüphesiz ki size Allah’tan bir nur, apaçık bir kitap geldi. Allah o kitapla, rızasını arayanları ebedi kurtuluş yollarına erdirdi, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır, onları dosdoğru bir yola iletir.”

Maide 5/15-16.

Müfessirler ayette geçen “nur”dan maksat Hz. Peygamber, “kitâbün mübîn”den maksat da Kur’an-ı Kerim’dir. Çünkü yüce Allah, hakkı onunla yani Hz. Peygamber’le aydınlatmış, İslam’ı onunla üstün kılmış, şirke onunla büyük bir darbe indirmiştir. Kur’an Allah’ın birliğini, hak ve batılı, helal ve haramı, kısaca insanların din ve dünya işlerinde muhtaç oldukları hükümleri açıkladığı için ona da “açıklayan kitap” anlamında “kitâbün mübîn” denilmiştir (*Taberî, VI, 161*). Bir kısım müfessirler ise her ikisinde de Kur’an’ın kastedildiğini söylemişlerdir (*Ebüs-suûd, II, 18*). Nitekim birçok ayet-i kerimde Kur’an nur olarak anılmaktadır (Nisâ 4/174; Teğabün 64/8).

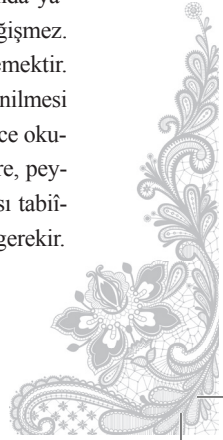
HADİS-İ ŞERİF MEALİ

خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ

“Sizin en hayırlılarınız, Kur’an’ı öğrenen ve öğretenlerinizdir.”

Buhâri, Fezâilü'l-Kur’an 21.

Bir müslümanın öğreneceği ilk şeyin Kur’an olması gerekir. İlmini hangi alanda yaparsa yapsın, hangi sahanın mütehasısı olursa olsun müslümanlar için bu gerçek değişmez. Kur’an’ı öğrenmek, her şeyden önce onu kurallarına göre okumayı öğrenmek demektir. Kur’an okumayı öğrenmenin fazilet ve hayrını elde etmenin yanında, anlamının öğrenilmesi ve hayata aktarılması konusunda da gayret edilmelidir. Kur’an’ı anlamasak bile sadece okumanın da sevap ve mükâfatı vardır. Sözlerin en hayırlısı Allah’ın sözü olduğuna göre, peygamberlerden sonra insanların en hayırlısının Kur’an’ı öğrenen ve öğretenler olması tabiidir. Ancak hem öğrenmenin hem öğretmenin sadece Allah rızasına yönelik olması gerekir.

KUR'AN ÖĞRENMENİN FAZİLETİ

Resûlullah (a.s) şöyle buyuruyor: “*Kur'an'ı öğrenin, okuyun okutun ve onunla amel edin. Çünkü Kur'an'ı öğrenen, okuyan ve onunla amel eden kişi içi misk dolu dağarcık gibidir ki, kokusu her tarafa yayılır. Kur'an'ı öğrenip uyuyan (onunla amel etmeyen) kimse de içine misk doldurup ağzı bağlanmış dağarcık gibidir.*” (Tirmizi, Fedailü'l-Kur'an 2876)

Yüce Kitabımız hidayete rehber, gönüllere şifa olan ilahi kelimedir. Okuyana, dinleyene huzur verir. Hadis-i şerifte de belirtildiği gibi Kur'an'ı öğrenmek hayatın güzelliklerini öğrenmek, okumak emirlerini talim etmek ve onunla amel etmektir. Kur'an'ı okumaktan maksat onu yaşamaktır. Kur'an okuyan çevresine olumlu etki bırakır. Resûlullah'ın yaşantısını soranlara Hz. Âişe Kur'an'ı işaret etmiş ve onun yaşantısının Kur'an olduğunu söylemiştir. Bundan da anlaşılacağı üzere Kur'an okumak, onu hayata tatbik etmek, onun hedeflediği ahlaki davranışları yaşamaktır. Kur'an güzel ahlaki emreder. Kur'an'ı okuyandan da o güzelliğin tezahürü beklenir. Resûlullah sahabeyi görevlendirirken ne kadar Kur'an ezberlediğini ölçü olarak kullanmıştır. Kur'an bilgisine en çok sahip kimse, görevi ona vermiştir. Fıkıh geleneğimizde imam olma önceliğinin Kur'an okuyana verilmesinin hikmetlerinden birisi de Kur'an bilgisine sahip olmaktır. Kur'an öğrenmek, hayata yön verecek bilgiye sahip olmak ve insanlara bu konuda rehberlik etmektir. Dünya hayatına yansıyan yönü ile bu faziletleri bahşeden Kur'an öğrenimi, ahiret hayatında da büyük mükâfatlara nail olmak için bir vesiledir.

Kur'an, kendisini okuyan için kıyamet gününde dile gelecek ve lehine şahitlik edecektir. Allah Resûlü şu müjdeyi veriyor: “*Kur'an okuyun, zira Kur'an, kıyamet gününde kendisini okuyanlara şefaathçi olarak gelir.*” (Müslim, Müsafirin 252) Kur'an okuyan ve onunla amel eden kimse sadece kendisi değil ailesinin de mükâfatlara kavuşmasına vesile olur. Allah Resûlü (a.s) şöyle buyuruyor: “*Kim Kur'an okur ve onu güzelce ezberler, helalini helal, haramını haram kabul ederse, Allah bu sayede onu cennetine koyar. Ailesinden de cehenneme müstahak olmuş on kişiye şefaath etme izni verir.*” (Tirmizi, Fedailü'l-Kur'an, 13) Evlerimizde Kur'an okumamızı tavsiye eden Peygamberimiz, içinde Kur'an okunmayan evleri kabirlere benzetmiş ve şeytanın Kur'an okunan evlere giremediğini beyan etmiştir. (Tirmizi, Fedailü'l-Kur'an 2) Yüce kitabımız hem dünyamız için hem de ahiret hayatımız için nimettir. Kıymetini bilip onun talebesi olmalıyız.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ

“Bu Kur’an insanlar için bir beyan/açıklama, müttakiler/sakımanlar için de bir hidayet ve öğüttür.”

Ali İmran 3/138.

Bu ayet, Kur’an’ın bütün insanlar için hak ile batılı, yanlışla doğruyu birbirinden ayırt eden, açıklayan ve doğru yola ileten bir kitap, özellikle takva sahipleri için bir ibret ve öğüt olduğunu ifade eder.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ اللَّهَ يَرْفَعُ بِهَذَا الْكِتَابِ أَقْوَامًا، وَيَضَعُ بِهِ الْآخَرِينَ

“Allah şu Kur’an’la bazı kavimleri yükseltir; bazılarını da alçaltır.”

Müslim, Müsâfirîn 269.

Kur’an’la yükselenler, ona inanan, şanını yücelten, onunla amel eden, hayatlarını Kur’an’ın emir ve yasaklarına göre tanzim edenlerdir. Allah Teâla onlara bu sayede dünyada mutlu bir hayat nasip eder, ahirette de onları kendilerine nimetler ihsan ettiği kullarından kılar. Bunun aksine hareket edenleri ise alçaltır, kemâl mertebesinden alaşağı eder.

Dini Bilgiler

HİDAYET KAYNAĞI KUR'AN

Hidayet, yumuşak ve güzel bir şekilde doğru yolda rehberlik, “dosdoğru yol” anlamında İslam, doğru yola ulaşma anlamında İslam’a girme, doğru yolu bulmak ve açıklamak demektir. “Gayri müslimin İslam’ı benimsemesi İslam’a hidayet, müslümanın İslam’ın bütün öğretilerini uygulaması İslam’da hidayet” şeklinde tarif edilmiştir. Yine hidayete, karşılık beklemeden doğru yolu göstermek manasında “irşat”, doğru yola iletmek manasında ise “tevfik” denilmiştir. Ehli sünnete göre hidayet, Yüce Allah’ın kullarına hem doğru yolu göstermesi ve açıklaması, hem de özgür iradeleriyle yaptıkları seçim sebebiyle doğru yolu tercih ettiklerinde onları, küfür, şirk ve sapkınlıktan kurtarıp İslam’ın selim fitratına yöneltmesidir. Hidayet kavramı sadece hayra yönelik yol göstermeyi ifade için kullanılır. Bu sebeple bir hırsıza yol göstermeye hidayet denilmez. Allah’ın kullarına hidayeti üç şekilde ortaya çıkar:

1- Fitri hidayet: Buna umumi hidayet de denilmekte, bütün canlıların kendi yaratılışlarına özgün bir hidayetle donatıldıkları haber verilmektedir (Taha 20/50).

2- Şuurlu hidayet: Yeryüzünün hilafeti kendisine verilen insan, fitri hidayetten daha fazlasına ihtiyaç duyduğundan, düşünen, muhakeme edebilen, eylemlerini bilinçli ve şuurlu bir şekilde yerine getiren bir varlık olarak yaratılmıştır (Şems 91/7-8).

3- Semavi hidayet: Allah’ın akıl sahibi, şuurlu bir varlık olarak yaratmış olduğu insanı, kitaplar ve peygamberler göndererek doğru yola hidayet etmesine denmektedir. (Rad 13/7) Hidayetin bu üç türü birbirini tamamlamaktadır. Allah her üç türüyle hidayetle karşılaşmamış olanı mükellef kılmamış, her üçüyle de hidayete muhatap olanın ise Allah’a karşı hiçbir mazereti kalmamıştır.

Kur’an, kendisini muttakiler için bir yol gösterici (Bakara 2/2) olarak tanımlar. Bu noktadan hareketle Kur’an’ın insan için hidayet kaynağı olması belli bir takım sebeplere bağlanmıştır. Bu sebepleri Kur’an’ın kendi beyanına göre şöyle sıralayabiliriz:

1) Hidayet İçin Çaba Gösterilmesi (Ankebût 29/69).

2) Allah’tan Hidayet İstenmesi (Kasas 28/22).

3) Kur’an Okunması ve Manasının Tedebbür Edilmesi. (İsra 17/9) Tedebbür, maksat ve sonuç üzerinde durup düşünmek anlamına gelir. Bunun sonucunda üretilen şeye ‘tedbir’ denir. Sonucunu düşünmeyen tedbir alamaz. Şu halde ayetlerin maksadı üzerinde düşünmek kişinin kendi sonu üzerine yapacağı bir muhasebeyi de içerir.

4) Kur’an’a Tâbi Olunması (Şura 42/52).

5) Peygamber’e Tâbi Olunması (Ali İmran 3/31).

6) İman Edip Salih Amellerde Bulunulması (Yunus 10/9).

7) İhsanda Bulunulması. (Enam 6/84) Allah’ı görüyormuşçasına yaşamak, O’nun her daim kendisiyle beraber olduğunun bilinciyle kulluğun güzelleştirilmesine ihsan denir. Eylemlerde ve söylemlerde güzel davranmak, söz-eylem bütünlüğünü yaşamak demektir.

8) Allah’a Tevekkül Edilmesi (Saffat 37/99) Tevekkül, kişinin elinden geleni yapmasına ve tevbirli davranmasına bir alternatif olmayıp bilakis onu tamamlayan müessir ameldir.

9) Günahlardan Tevbe Edilmesi. (Hucurat 49/11) Müslümanın Kur’an’la hidayeti bulmasının, hidayet dairesinde yaşamaya devam etmesinin en önemli şartlarından birisi tevbe şuurunun diri tutmasıdır. Bu, tevbeden sonraki durumu öncesinden daha iyi hale getirmekle, günaha tekrar dönme korkusu yaşamakla, işlediği günahdan dolayı mahzun ve mahcup olmakla sağlanır. Tevbe, hidayete muvaffak olmanın en önemli sebeplerindedir. Kur’an, hidayet kaynağı olup her konuda en doğru olana hidayet eder. Dolayısıyla ona iman edip manalarını tedebbür ederek okuyan ve ona tâbi olan hidayete ulaşacaktır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

“Kur’an okunduğu zaman ona kulak verin, susup dinleyin. Böylece Allah’ın merhametine nâil olabilirsiniz.”

Araf 7/204.

Bu ayet, kelimullahı dinlemenin edep ve erkânı gösterilmektedir. Buna göre Kur’an okunduğu sırada müslüman ona ilgisiz kalmayacak, kulak verip dikkat kesilecek, saygıyla ve ilgiyle dinleyecektir. Çünkü o, her şeyden önce Allah’ın sözüdür, onda konuşan Allah’tır. Bu sebeple Kur’an’a kulak vermemek Allah’ın konuşmasına kulak vermemek ve dolayısıyla bir bakıma Allah’a karşı saygısızlık etmek anlamına gelir. Ayrıca anlamları üzerine düşünüp kavrayabilmek ve sonuçta rahmet ve bereketinden yararlanabilmek için de onu yoğun bir dikkatle dinlemek gerekmektedir. İbn Âşûr’un da işaret ettiği gibi (IX, 239) “... onu dinleyin ve sessiz durun” buyruğu, beden kulaklarıyla Kur’an’ı dinlemeyi, tilâvet sırasında konuşmamayı, başka şeylerle ilgilenmemeyi ifade ettiği gibi mecâzi manada “Kur’an’ı dinlemek” aynı zamanda “onun buyruklarına uyup yasaklarından kaçınmak” anlamına da gelir. En iyisi, ayetin hem hakiki hem de mecâzi anlamda Kur’an’a kulak vermeyi emrettiğini kabul ederek, Kur’an okunurken başka şeylerle ilgilenmeden onu saygıyla ve dikkatle dinlemek, bununla da yetinmeyip buyruklarını yerine getirmek ve yasaklarından kaçınmaktır.

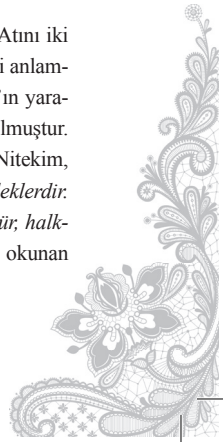
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

كَانَ رَجُلٌ يَقْرَأُ سُورَةَ الْكَهْفِ وَعِنْدَهُ فَرَسٌ مَرْبُوطٌ بِشَطَائِنِ، فَتَغَشَّتهُ سَحَابَةٌ فَجَعَلَتْ تَدُورُ وَتَدُونُ، وَجَعَلَ فَرَسُهُ يَنْفِرُ مِنْهَا، فَلَمَّا أَصْبَحَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: «تِلْكَ السَّكِينَةُ تَنْزَلَتْ لِلْقُرْآنِ»

Bir adam Kehf Suresi’ni okuyordu. Yanında iki uzun iple bağlanmış bir at vardı. O adamın üzerini bir bulut kapladı ve yaklaştırmaya başladı. Atı da o buluttan ürkmeye başlamıştı. Sabah olunca, adam Nebi (a.s)’a geldi ve bu durumu anlattı. Bunun üzerine Peygamberimiz: “O sekînedir; okuduğun için inmiştir” buyurdu.

Buhâri, Fezâilü’l-Kur’an 11; Müslim, Müsâfirîn 240

Bir başka rivayette açıkça belirtildiği gibi, Kehf Suresi’ni okuyan kişi Üseyd İbni Hudayr’dır. Atını iki uzun ve sağlam iple bağlamasının sebebi, atın çok kuvvetli ve hırçın olmasındandır. Sekînenin çeşitli anlamları vardır: O, kalbe huzur ve rahatlık veren şeydir. Rahmettir, vakardır, rahmet melekleridir. Allah’ın yaratıklarından biri olup kendisine sükûnet ve rahmet vardır. Daha başka tevcihlerde bulunanlar da olmuştur. Bu anlamların her biri bu makamda doğru ise de, itibar edilen görüş, inenin melekler olduğudur. Nitekim, aynı hadiseyi etraflıca anlatan Ebû Saîd el-Hudrî rivayetinin sonunda Resûl-i Ekrem: “Bunlar meleklerdir. Seni dinliyorlarmış. Eğer okumaya devam etseydin, sabaha kadar seni dinlerler; halk da onları görür; halktan gizlenmezlerdi” buyurmuştur (Müslim, Müsâfirîn 243). Bu ve benzer rivayetler, iyi bir tilavetle okunan Kur’an’ı meleklerin de dinlediklerine delil olarak getirilmiştir.

KUR'AN DİNLEME ADABI

Kur'an-ı Kerim'i okumak ibadet olduğu gibi, onu dinlemek de ibadettir. Bu bakımdan Kur'an okunan bir yerde bulunulduğunda bu faziletten faydalanmaya gayret gösterilmelidir. Peygamberimiz (a.s) Kur'an kendisine nazil olduğu ve ezberinde olduğu halde sahabeden dinlemekten hoşlanırdı. Bir gün peygamberimiz Abdullah b. Mes'ud'a: *"Abdullah bana Kur'an oku,"* der. İbn Mes'ud (r.a): Ya Resûlullah Kur'an size indirilmişken ben mi size okuyayım, deyince Allah Resûlü : *"Evet evet ben Kur'an'ı başkasından duymayı severim,"* buyurdu. İbn Mes'ud (r.a) okudu ve Nisa Suresi'nin *"Her ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve seni de onların üzerine bir şahit yaptığımız zaman, bakalım onların hali ne olacak"* mealindeki 41. ayetine gelince peygamberimizin gözlerinden yaşlar akar ve *"bu kadar yeter"* buyurur. (Buhâri, Fedailü'l-Kur'an 33) Bir ayet-i kerimede, *"Kur'an okunduğu zaman ona kulak verip dinleyin ve susun ki size merhamet edilsin."* (A'râf 7/204) buyrulur. Şu kadar var ki, dinlemek için ortamın müsait olmadığı durumlarda, açıktan okunması uygun olmaz. Günümüzde Kur'an'ı Kerim'i canlı olarak şahıslardan dinleme imkânının yanında çeşitli kayıt cihazlarından ve yayınlardan da dinleme imkânına sahibiz. Çalışırken, yürürken dinlemek mümkündür. Bir yandan günlük işlerimizle uğraşırken cihazlardan gelen Kur'an tilavetine kulak vermek Kur'an'a saygısızlık manasına gelmez. Camilerde okunan Kur'an'ı dinleme hususunda ise günümüzün şartlarına göre başka durumlar söz konusudur. Burada âlimlerin ilgili ayetin hükmünü farz-ı kifaye olarak açıklamaları durumu çözüme kavuşturur. Orada bir kişinin dinlemesi kâfi gelmektedir. Zira ezanla beraber herkesin bir araya gelip namaz kılması her zaman mümkün olmaya bilir. Vakit aralarında namazlarını camilerde kılanlar hiç de az değildir. Camiye gelindiğinde Kur'an okunmakta ise namaz kılınmasının bir sakıncası yoktur. Hanefî mezhebinin dışındaki mezheplere göre, söz konusu ayet namaz içindeki Kur'an tilaveti ile ilgili olduğu için namazın dışındaki okumayı dinlemek sünnettir.

Hatim, Kur'an'ın başından sonuna kadar Arapça olarak okunarak bitirilmesidir. Televizyon veya cd'den okunan bir mukabeleyi takip etmek veya dinlemek sevaptır. Ancak bu durumda kişi okunan mukabeleyi sadece dinlemekle yetinirse sevap kazanır. Hatim yapmış olmak için Kur'an'ın bizzat tilavet edilmesi/okunması gerekir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

“Kesin olarak bilirsiniz ki bu kitabı kuşkusuz biz indirdik ve onu mutlaka koruyan da yine biziz.”

Hicr 15/9.

Bu surenin 6. ayetinde müşrikler alaylı bir ifadeyle, Hz. Muhammed’e vahiy diye bir şey gelmediğini ima etmişler ve onun bir mecnun olduğunu, dolayısıyla vahiy dediği sözlerin Allah’tan değil cinlerden geldiğini veya söylediklerinin hakikatle ilgisi bulunmayan deli saçması olduğunu ileri sürmüşlerdi. Bu ayette onlara cevaben Allah, “Zikir’i/Kur’an’ı biz indirdik, onu biz koruyacağız” buyurmaktadır. Şu halde burada “zikir”den maksat vahiy, korumadan maksat da gerek vahiy sürecinde gerekse daha sonra ayetlerin ilahi olma özelliğini bozacak şekilde herhangi bir dış etkiden korunmasıdır. Ayetteki korumayı, gelecekte vuku bulması muhtemel bir müdahaleye karşı da koruma şeklinde anlayan bu yorum, müfessirlerin ve diğer âlimlerin büyük çoğunluğunca da benimsenmiştir. Buna göre daha önceki kutsal kitapların maruz kaldığı ve genellikle tahrif terimiyle ifade edilen eksilme, değişme, bozulma, kaybolma gibi haller Kur’an’ın başına gelmeyecek; Kur’an, Peygamber’e geldiği şekliyle kıyamete kadar varlığını ve orijinalitesini koruyacaktır.

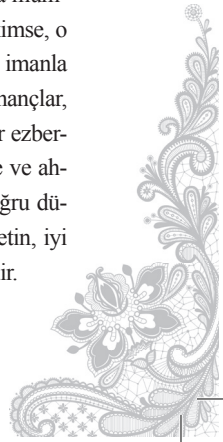
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ الَّذِي لَيْسَ فِي جَوْفِهِ شَيْءٌ مِنَ الْقُرْآنِ كَالْبَيْتِ الْحَرَبِ

“Kalbinde Kur’an’dan bir miktar bulunmayan kimse harap ev gibidir.”

Tirmizî, Fazâilü'l-Kur’an 18.

Süsü, ziyneti, eşyası ve bakımı olmayan, imar edilmeyen ev harap bir evdir. Harap bir evin ise ona bakan insanlar için cazibesi, oturmak isteyen için de bir değeri yoktur. Kalbinde, yani ezberinde Kur’an-ı Kerim’in tamamı olmasa da, birkaç cüzü veya birkaç suresi, bu da mümkün değilse ibadet ve tâatini yerine getirmeye yetecek kadar bir miktar bulunmayan kimse, o terkedilmiş, işe yaramayan ve değer verilmeyen harap eve benzer. Çünkü kalbin imarı imanla ve imanın temeli olan Kur’an’la mümkündür. Kalbin ve gönlün süsü, ziyneti doğru inançlar, güzel düşüncelerdir. Bunları sağlayan ise Kur’an’dır. Kur’an’dan az da olsa bir miktar ezberlenmesi, insanı bir harabeye dönmekten kurtarır. Kur’an’ın hıfzına, anlayışına, ilmine ve ahlakına sahip olan mümin, fazilet ehlinen sayılır. Çünkü sahih itikad, kâmil iman, doğru düşünce, üstün ahlak ve güzel edep sadece Kur’an’la elde edilir. Bunların her biri faziletin, iyi insan olmanın ve Allah katında makbul kul sayılmanın temelini teşkil eden hasletlerdir.

Dini Bilgiler

HAFIZLIĞIN ÖNEMİ

Müslüman kişinin mühim vazifeleri arasında sayılacak görevlerinden birisi de -Kur'an'ın okunup anlaşılması olduğu kadar- ezber gücüne sahip müminlerce ezberlenebilmesidir. "Hafız olup Kur'an'ı taşıyan kişi şerefli meleklerle beraberdir" (Buhârî, Fedailü'l-Kur'an 1) buyuran Efendimiz (a.s)'ın tebcil ettiği bu zümre, Kur'an'ın helal kıldığını helal, haram kıldığını haram kabul edip yasaklananlardan uzak durursa cennete girmek ve ailelerine şefaati olmakla da müjdelenmişlerdir. (Tirmizi, Fedailü'l-Kur'an 13)

Hafız Kur'an'ın tamamını ezberleyene denir. Arapçada korumak, ezberlemek manasındaki "hıfz" kökünden türemiş bir sıfat olan hafız, Kur'an'ı ezberleyen ve hafızasında koruyan kişidir. Kur'an'ın ezberlenmesi Kur'an'ın nüzülüyle başlamıştır. Kur'an Hz. Peygamber döneminde başlayan ve günümüze kadar devam eden süreçte zihinlerde korunma altına alınmıştır. Hafız sadece Kur'an'ın kelimelerini, ayetlerini ezberleyen değil, aynı zamanda onun manasını içine sindiren "Lafzının hamili manasının amili "olmayı becermiş kişi demektir. Peygamberimiz (a.s) kendisine vahyolunan ayetleri ezberinde tutar ve daha sonra sahabelere okurdu. Kur'an'ı hafızasına nakşeden ilk hafız Peygamber (a.s)'dır.

Peygamber (a.s) hayatta iken sahabelerin çoğu Kur'an'ı ya tamamen veya bir kısmını ezberlemiş durumdaydılar. Nazil oldukça Allah'ın ayetlerini bildiren, tebliğ ve tebyin eden Hz. Peygamber'in, sahabenin ibadetlerinde kullanmak üzere ayetleri ezberlemelerini istemesiyle, hıfz geleneği başlamıştır. Bu durum Kur'an'a ilk muhatap olanların yabancı oldukları bir uygulama değildir. Çünkü dönem, yazılı kültürden ziyade sözlü kültürün hâkim olduğu, sözün gücünün tesirli olduğu bir dönemdir. Bu ilk uygulama sadece ibadetler için değil, Kur'an'ı muhafaza edip korumayı da hedeflemektedir. Kur'an'ın henüz iki kapak arasında toplanmayıp bir hitap olduğu dönemde başlayan, ayetleri ezberleme işiyakı sonraki nesillerde de devam etti. Çünkü Kur'an'ı okumanın, onu hıfz etmenin ve elbette onunla hemhâl olmanın büyük mükâfâtı vardır. Hz. Peygamber (a.s), hafızları "sefere-i kirama" (meleklerle) benzetmiş, cennette onlarla birlikte olacağını müjdelmiş, (Tirmizi, Fedailul-Kur'an 13) hayatta iken Kur'an'ı ezberleyenleri ön plana çıkarmıştır. (Ebu Davud, Cenaiz 15) Müslümanlar hem Efendimiz (a.s)'ın müjdesine nail olmak hem de her memleketin hafıza ihtiyacı olacağı düşüncesiyle mektepler, dâru'l-kurrâlar inşa etmişlerdir.

Hafızlıkta asıl gaye, hafız olan kişinin okuması değildir. Asıl gaye, Kur'an mucizesinin insandan insana kıyamete kadar sürmesini sağlamaktır. Kâğıdın bile bulunmadığı günlerden bu güne kadar tek bir harfi bile zayı olmadan bize ulaşan Kur'an'ın korunması hafızlar sayesinde olmuştur. Dolayısıyla hafızlar, muhteşem bir mucizenin canlı numuneleridirler. Bununla beraber hıfz etmek, anlamak ve yaşamak ile irtibatlı olduğu ölçüde asıl amaca hizmet edip, failini, Kur'an ehli makamına ve şerefine ulaştıracaktır. Çünkü o, düşünülme, öğüt alınma ve yaşanma içindir. (Kamer 54/17) Kur'an ehli olmak en çok hafıza yakışı ve bu imkânâ, bu makama en yakın olan da odur. Üstelik bu tesire gönülünü açan, bu makama ulaşan hafız, hıfz süreci nihayete erdiğinde de Kur'an'dan uzaklaşmayacak, uzaklaşmayacaktır. Kur'an, onu taşıyan, ona hizmetkâr olan ve onunla hemhâl olanda ne korku, ne keder, ne de hüzn bırakır. Yüce Allah'ın ayetleri, hakkı ile talim edildiğinde onlarla meşgul olanlar için hem şifa hem rahmettir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّنْ تَبُورَ لِيُؤَفِّيَهُمْ أَجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُمْ
مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ

“Allah’ın kitabını okuyanlar, namazı özenle kılanlar ve kendilerine verdiğimiz rızaktan başkaları için gizli açık harcayanlar, asla zararlar sonuçlanmayacak bir ticaret umabilirler. Zira Allah karşılıklarını tam olarak ödediği gibi lütfundan onlara fazlasını da verir. O çok bağışlayıcıdır, şükürün karşılığını bol bol verir.”

Fatır 35/29-30.

Bu ayetlerde dil ve beden ile ortaya konan, Allah’ın kitabını okuma, namaz kılma ve infak etme gibi Allah korkusunu ve Allah sevgisini pekiştiren ibadetlerin önemine değinilmiştir (*Râzi, XXVI, 22*).

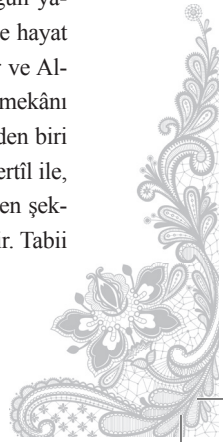
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ: اقْرَأْ، وَارْتَقِ، وَرَتِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرْتِّلُ فِي
الدُّنْيَا، فَإِنَّ مَنْرِلَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرُؤُهَا

“Sahibu’l-Kur’an olan kimseye (cennette) şöyle denecektir: Oku ve yüksel, dünyada tertil ile okuduğun gibi burada da tertil ile oku. Şüphesiz senin merteben, okuduğun ayetin son noktasındadır.”

Ebû Dâvud, Vitr 20.

Sahibu’l-Kur’an; Kur’an’ın dostu demektir. Bunlar, Kur’an’ı hafız olarak veya olmaya devam eden, işlerini onunla düzene koyan, davranışlarını ona uygun yapan, onun ahlakıyla ahlaklanıp, edebiyi edeplenen kimselerdir. Onlar okudukları ve hayat kitabı haline getirdikleri bu Kur’an sayesinde cennette üstün derecelere ulaşacaklar ve Allah’a yakın kullar arasına gireceklerdir. Sadece üstün manevi hazların ve zevklerin mekânı olan cennette herhangi bir iş söz konusu değildir. Fakat Kur’an cennetin nimetlerinden biri olup, dünyada bu yüce kitabı okuyanlara orada da arkadaş olacak, bu dünyada onu tertil ile, yani kurallarına tam uyarak, diğer bir söyleyişle aynen Resûl-i Ekrem’den nakledilen şekliyle okuyanlar, cennette de öylece okuyacak, cennet ehli de kendilerini dinleyecektir. Tabii ki bu, bir insan için ulaşılabilecek en büyük saadettir.

SAHİBÜ'L-KUR'AN

Hem hadis-i şeriflerde hem de ayet-i kerimelerde Kur'an okumanın bir usulü olarak tertil ile okumaya işaret edilir. Tertil Kur'an'ı yavaş yavaş ve manasını düşünerek okumak anlamında bir kavramdır. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyruluyor: *"İnkâr edenler, "Kur'an ona bir defada toptan indirilseydi ya!" dediler. Biz, Kur'an'la senin kalbini pekiştirmek için onu böyle kısım kısım indirdik ve onu ağır ağır okuduk."* (Furkan 25/32) *Ey örtünüp bürünen (Peygamber)! Kalk, birazı hariç olmak üzere geceyi; yarısını ibadetle geçir. Yahut bundan biraz eksilt. Yahut buna biraz ekle. Kur'an'ı ağır ağır, tane tane oku.* (Müzzemmil 73/14) Zikrettiğimiz ayet-i kerimeler Kur'an-ı Kerim'i üzerinde tefekkür ederek okumanın faziletini beyan eder. Zira Kur'an hayata yön veren emirleri ile irşad eden beyanlarıyla yaşantımızı nurlandırır. Hadis-i şerifte şöyle buyruluyor: *Kıyamet günü Kur'an gelip (onunla hemhal olan kişi için) şöyle der: -Ya Rabbi onu süsle bunun üzerine ona keramet tacı giydirilir. Kur'an: -Ya Rabbi ona daha fazla ih-san eyle, der. Bu sefer ona keramet elbisesi giydirilir. Kur'an: -Ya Rabbi ondan razı ol, der. Allah Teâla da Kur'an ehli kişiden razı olur ve ona: Oku ve yüksel, denir. Okuduğu her ayetle hasenesi artırılır.* (Tirmizi, Fedailü'l-Kur'an 15) Hadis-i şerifte geçtiği şekliyle bir fazilet makamı olarak kabul ettiğimiz "Sahibü'l-Kur'an" sıfatına mazhar olmak son derecede önemlidir. Bu kavram aynı zamanda Kur'an'ı bilen, hükümlerinden haberdar olan manasıdır. Bir başka ifade ile Kur'an ehli sadece okumasını bilen veya ezberleyen değil Kur'an'ın güzelliğini yaşayarak çevresine hissettiren kimsedir. İnsanların, yanında bulunmaktan mutlu olduğu, kendisinden daima iyilik beklenen, etrafına güven veren bir kişiliğe sahip olan kimse-dir. Ehl-i Kur'an huzur ehlidir. Hem Kur'an okuyup hem de hedeflediği insan kimliğinden uzak davranışlarda bulunan kimse Sahibü'l-Kur'an sıfatını hak edemez. Peygamberimizin (a.s): *"İçinde Kur'an'dan bir şey bulunmayan kimse harab bir ev gibidir"* (Tirmizi, Fedailü'l-Kur'an 17) ifadesi ilahi kelimadan mahrum kalmanın acı tablosunu resmetmektedir. Öğrenilmiş olan Kur'an'ı unutmanın, alakayı kesmenin vebalini ise Peygamberimiz şu hadis-i şerifi ile beyan buyurmaktadır: *"Ümmetimin ameli bana arz olundu. Kişinin kendisine lütuf olarak verilen bir sure veya ayeti unuttuğundan daha büyük bir günah görmedim. Yüce kitabımız dilimizde kelamı, gönlümüzde manasıyla bizim hayat arkadaşımız olmalıdır."*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا

“Peygamber de diyecek ki “Rabbim! Şüphesiz kavmim bu Kur’an’ı ihmal edip, terk etti.”

Furkan 25/30.

Putperestlerin Resûlullah’a ısrarla karşı çıkmaları, haksız iddia ve iftiralarla onu üzmeleri üzerine onun da bu ayetteki ifadelerle inkârcıları Allah’a şikayet ettiği belirtilmektedir (*Râzî, XXIV, 76-77*). Ancak Taberî (*XIX, 9*) gibi bazı müfessirler, konunun akışını dikkate alarak Hz. Peygamber’in bu şikayetini ahirette, o büyük yargılama sırasında dile getireceğini belirtmişlerdir. Ayrıca yine ifadenin gelişinden anlaşıldığına göre onun şikayetçi olduğu kesim, bütün ümmeti, hatta kendi dönemindeki bütün kavmi değil, bunlar içinden onun risâletini tanımayan, Kur’an’ın çağrısına uymayı reddeden putperestlerdir.

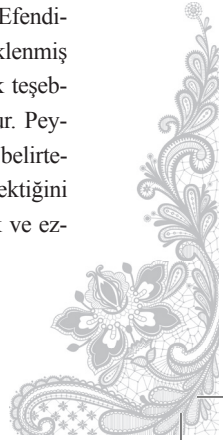
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

تَعَاهَدُوا الْقُرْآنَ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَهَوَ أَشَدُّ تَفْصِيًّا
مِنَ الْإِبْلِ فِي عُقْلِهَا

“Kur’an’a özen gösteriniz. Muhammed’in canını kudretiyle elinde tutan Allah’a yemin ederim ki, Kur’an’ın hafızadan çıkıp kaçması, bağlı devenin ipinden boşanıp kaçmasından daha hızlıdır.”

Buhâri, Fazâilü'l-Kur’an 23; Müslim, Müsâfirin 231.

Ezberlenen Kur’an’ı hafızada korumanın ve unutmamanın çaresi onu sık sık tekrarlamaktır. Peygamber Efendimiz Ashab-ı kirama ezberledikleri Kur’an’ı sık sık tekrarlamalarını, onu sürekli tilâvet etmelerini tavsiye ederlerdi. Çünkü ezberlenen Kur’an’ı unutmak, elde edilen hafızlık nimetini yitirmek, en büyük kayıplardan sayılır. Resûl-i Ekrem Efendimizin, unutturulan Kur’an’ın hafızadan gidişini ayaklarından sıkıca bağlanıp kösteklenmiş devenin kaçışına benzetmesi çok anlamlıdır. Ehli hayvanlar içinde kaçmaya en çok teşebbüs eden devedir. Kaçan deveyi tutmak ve tekrar elde etmek ise son derece zordur. Peygamberimiz, unutturulan Kur’an’ı tekrar elde etmenin bundan da zor bir iş olduğunu belirterek, unutkanlığa sebep olacak davranışlardan ve ilgisizlikten şiddetle sakınılması gerektiğini öğütlemişlerdir. Bunun için yapılacak en güzel iş, Kur’an okumayı ihmal etmemek ve ezberlediği yerleri tekrar etmektir.

KUR'AN'I İHMAL ETMEK

Furkan suresinin 30. ayetinde geçen “*Mehcur*” kelimesi iki anlama gelmektedir. Birincisi “terk edip uzak durmak ve onunla amel etmemek,” ikincisi ise, “hakkında saçma sapan konuşmak, evvelkilerin uydurması olduğunu iddia etmek” demektir. Ayet, öncesi ve sonrası ile birlikte düşünüldüğünde, Mekke müşriklerine yönelik bir tehdit içerdiği anlaşılmaktadır. Yani Kur’an’ı mehcür bırakanlar, Hz. Peygamber’in yanında yer almayan, O’nun tuttuğu yolu tutmayan kimselerdir.

Mehcûran kelimesinin kök anlamından dolayı ilgili bölüme çoğunlukla, “Kur’an’a inanmayı terk ettiler, onu kabul etmediler, onu dinlemekten dahi yüz çevirdiler” manası verilmiştir (*Râzî, XXIV, 77*). Bu tutumlar, Kur’an’a ilgisizlik anlamına gelmekle beraber mehcûran kelimesinin kökünde “alay etme” ve “hezeyan savurma, saçmalama” anlamları da bulunmaktadır. Bu anlamlar dikkate alınarak Resûlullah’ın bu şikayeti, “Rabbim! Kavmim bu Kur’an’la alay ettiler” veya “... Kur’an’la ilgili saçma sapan sözler sarf edip haksız iddialar ileri sürdüler” şeklinde de yorumlanmıştır. (*Taberî, XIX, 9-10*). Sonuç olarak bu şikayette müşriklerin Kur’an karşısındaki akıl ve ahlak ölçüleriyle uyuşmayan inkârcı ve reddedici tutumları vurgulanmış olmaktadır.

“Peygamberimizin burada ‘Resûlullah’ unvanı ile anılması hakkın gözle görülür bir şekilde kâfirlere haykırılması anlamına gelmektedir. Zira Kur’an ayetleri nazil oldukça, müminler “semi‘na ve eta‘na” (işittik ve itaat ettik) derken, müşrikler “semi‘na ve aseyna” (işittik ve isyan ettik) demişlerdir. Ayet bu gerçeği belirtirken diğer taraftan, Kur’an’ı terk etmekle Hz. Peygamber’den ayrılmak arasında kopmaz bir ilişkinin varlığını ispatlamaktadır.

Her ne kadar bu ayet, “Allah’ın Peygamberine, insanları uyarmak ve gözlerini açmak üzere indirdiği Kur’an’ın Mekkeli müşriklerce inkârını konu edinse de kulaklarını, gözlerini ve kalplerini hepsinin toplamında zihinlerini Kur’an’a açmak istemeyen, hidayet yoluna ısrarla girmeyi reddeden zamane inkârcılarına da ibretimiz bir tasvir sunmaktadır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مَالِكِ يَوْمِ
الدِّينِ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ
عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

“Rahmân ve rahîm olan Allah’ın adıyla... Hamd, âlemlerin rabbi Allah’a mahsustur. Rahmân ve rahîm. Ödül ve ceza gününün tek hâkimi. (Rabbimiz!) Ancak sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi dosdoğru yola ilet. Nimetine erdirdiklerinin yoluna; gazaba uğramışların yoluna ve doğrudan sapmışların yoluna değil!”

Fatiha 1-7.

Sure Mekke döneminde inmiştir. Yedi ayettir. Kur’an-ı Kerim’in ilk suresi olduğu için “başlangıç” anlamına “Fâtiha” adını almıştır. Surenin ayrıca, “Ümmü’l-Kıtab” (Kitab’ın özü) “es-Seb’ul-Mesâni” (Tekrarlanan yedi ayet), “el-Esâs”, “el-Vâfiye”, “el-Kâfiye”, “el-Kenz”, “eş-Şifâ”, “eş-Şükr” ve “es-Salât” gibi başka adları da vardır. Kur’an’ın içerdiği esaslar öz olarak Fatiha’da vardır. Zira övgü ve yüceltilmeye layık bir tek Allah’ın varlığı, onun hâkimiyeti, tek mabut oluşu, kulluğun ancak O’na yapıp O’ndan yardım isteneceği, bu surede özlü bir şekilde ifade edilir. Fatiha suresi, aynı zamanda baştanbaşa eşsiz güzellikte bir dua, bir yakarıştır. Bu sure ilahi kitabın bütün amaçlarını; getirdiği mana, bilgi ve hükümleri özet halinde ihtiva etmektedir. Kur’an-ı Kerim’in gönderiliş amacı insanların dünya hayatını düzene koymak ve iyi (ilahi irade, rıza ve düzene uygun) bir dünya hayatından sonra ebedi saadeti sağlamaktır.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

عَنْ أَبِي سَعِيدِ بْنِ الْمُعَلَّى، قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «أَلَا أَعْلَمُكَ
أَعْظَمَ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ»، فَأَخَذَ بِيَدِي، فَلَمَّا أَرَدْنَا أَنْ
نَخْرُجَ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّكَ قُلْتَ: «لَأُعَلِّمَنَّكَ أَعْظَمَ سُورَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ» قَالَ:
«الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي، وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الَّذِي أُوتِيَتْهُ»

Ebû Saîd Râfi‘ b. Muallâ (r.a) şöyle dedi: Resûlullah (a.s) bana “Mescidden çıkmazdan önce sana Kur’an’daki en büyük sureyi öğreteyim mi?” buyurdu ve elimi tuttu. Çıkmak istediğimizde ben: “Yâ Resûlallah! Bana Kur’an’daki en büyük sureyi sana öğreteyim mi demiştiniz?” dedim. Bunun üzerine: “Elhamdülillâhi Rabbi’l-âlemîn’dir. O seb’ul-mesânîdir; bana verilen Kur’an-ı Azimdir” buyurdular.

Buhâri, Tefsîr 1; Fezâilü’l-Kur’an 9.

Elhamdülillah’dan maksat, herkesin bildiği gibi Fatiha Suresi’dir. Bu sure, Kur’an’ın en faziletli, okunması karşılığında sevabı en çok, itibarı en yüksek olan ve muhteva itibarıyla de bütün Kur’an’ı kapsayıcı bir niteliği bulunan yegâne suredir. Bu sebeple de “Ümmü’l-Kur’an” veya “Ümmü’l-Kıtab” diye adlandırılır. “es-Seb’u’l-mesâni” Fatiha Suresi’ne verilen adlardan bir diğeridir. Böyle adlandırılışının sebebi, namazın her rekâtında tekrar edildiği ve yedi ayetten müteşekkil olduğu içindir. Ayrıca hem Mekke hem Medine’de olmak üzere iki defa nazil olması, hem Allah’a övgüyü hem duayı ihtiva etmesi, hem fesahat hem belagati içinde toplaması, bu ümmetten önce başka ümmetlere nazil olmaması ve bunlar dışında sayılan bazı sebeplerle bu ismi aldığı da söylenir. Fatiha Suresi’nin “Kur’an-ı Azim” diye adlandırılmasının sebebi de yukarıda ifade ettiğimiz gibi, Kur’an’ın özü ve ruhu mahiyetinde olduğu içindir.

KUR'AN'IN ANASI FATİHA

Elimizdeki Kur'an'ı Kerim'in resmi tasnifine göre ilk sure Fatiha Suresi'dir. Fatiha Suresi tek parça olarak nazil olmuş surelerdendir. Bu sure ilahi kitabın bütün amaçlarını; getirdiği mana, bilgi ve hükümleri özet halinde ihtiva etmektedir. Kur'an-ı Kerim'in gönderiliş amacı insanların dünya hayatını düzene koymak ve iyi (ilahi irade, rıza ve düzene uygun) bir dünya hayatından sonra ebedi saadeti sağlamaktır. Bu amaca ulaşabilmek için:

1- Emir ve yasaklara ihtiyaç vardır.

2- Bu emir ve yasakların hayata geçmesi, bunların kaynağının “yaratıcı, varlığı zaruri, kemal sıfatlarına sahip, her çeşit eksiklik ve kusurdan uzak bulunan Allah olduğunun bilinmesine bağlıdır.

3- Bu imanı, bu bilgi ve şuuru desteklemek üzere de mükâfat ve ceza vaadi gerekir.

Surenin başından “*yevmi'd-dîn*”e kadar birincisi, “müstakim”e kadar ikincisi ve buradan sonuna kadar da mükâfat ve ceza vaadi ile –konuları desteklemek, canlı bir şekilde tasvir etmek ve geçmişten ibret alınmasını sağlamak üzere verilen– Kur'an kıssalarının özü veciz bir şekilde ifade edilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'in bilgi, irşad ve talimatla ilgili bütün muhtevası “bilinmesi ve inanılması gerekenler” ve “yapılması gerekenler” diye ikiye ayrılabilir. Birincisinde Allah, peygamberlik, gayb âlemi hakkında bilgiler, öğütler, misaller, hikmetler ve kıssalar vardır. İkincisinde ise ibadetler, hayat düzeni gibi amelî, ahlaki hükümler ve öğretiler vardır. Sure bütün bunları ya sözü veya özüyle ihtiva etmekte, aklın önünü açarak ona ışık tutmaktadır. “*Hamd Allah'a mahsustur*” cümlesi Allah Teâlâ'nın kendisini hamde (övgü, yüceltme) lâyık kılan bütün yetkinlik sıfatlarını; “âlemlerin rabbi” ifadesi diğer yaratma ve fiil sıfatlarını; “rahmân ve rahîm” isimleri Allah'ın insanlara rahmet ve merhametinden kaynaklanan din kurallarını; “ceza ve hesap gününün sahibi” nitelemesi kıyamet hallerini ve ahiret âlemini; “*Yalnız sana kulluk ederiz*” kısmı iman, ibadet ve sosyal düzeni; “*Yalnız senden yardım dileriz*” cümlesi amellerde ihlası (ibadetlerin yalnızca Allah rızası için yapılmasını) ve tevhidî (O'ndan başkasına kul olarak boyun eğilmemesini, Tanrı'ya mahsus sıfat ve etkilerin O'ndan başkasına tanınmamasını) ifade etmektedir. “*Bizi doğru yola ilet*” cümlesi ibadet, nizam, düşünce ve ahlak çerçevesini, “*nimete erdirdiklerinin yoluna...*” kısmı gelip geçmiş örnek nesilleri, millet ve toplulukları; “*gazaba uğramışların ve sapmışların yoluna değil*” bölümü ise kötü örnek teşkil eden ve hallerinden ibret alınması gereken geçmiş toplulukları içine almaktadır. (*DİB, Kur'an Yolu, Meal Tefsir*)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ
وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

“De ki: “Sabahın rabbine sığınırım; Yarattığı şeylerden gelebilecek kötülüklerden; Karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden; Bir de kiskandığı vakit kiskanç kişinin şerrinden!”

Felak 113/1-5.

Felak ve Nas surelerinin beraber nazil olduğu konusunda ittifak varsa da Mekki mi Medeni mi oldukları hususu ihtilâfıdır. Surenin faziletine dair Hz. Âişe’den rivayet edilen bir hadise göre Resûl-i Ekrem rahatsızlık anında ve gece yatağına gireceği sırada İhlas, Felak ve Nas surelerini okuyup avuçlarına üfler ve elleriyle bütün vücudunu sıvazlardı (Buhâri, Fezâ’ilü’l-Kur’ân 14) Hz. Peygamber’in şöyle dediği belirtilmiştir: “*Ey Ukbe! Sen ‘Kul eüzü bi-rabbi’l-felak’ suresini oku; zira Allah’a bu sureden daha sevimli gelen ve daha beliğ olan hiçbir sure okuyamazsın; mümkün oldukça onu oku*” (Müsned, IV, 149, 155).

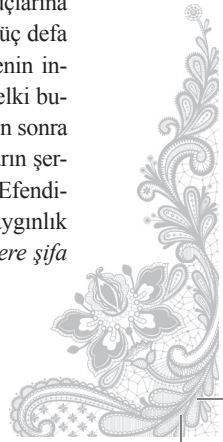
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَعَوَّذُ مِنَ الْجَانِّ وَعَيْنِ الْإِنْسَانِ
حَتَّى نَزَلَتِ الْمُعَوِّذَاتَانِ فَلَمَّا نَزَلْنَا أَخَذَ بِهِمَا وَتَرَكَ مَا سِوَاهُمَا

Resûlullah (a.s) cinlerden ve göz değmesinden Allah’a sığınırdu. Nihayet Muavvizeteyn (Felak ve Nas sureleri) nazil oldu. Ondan sonra Muavvizeteyn ile Allah’a sığınmaya başladı ve diğer duaları bıraktı.

Tirmizî, Tıb 16.

Felak ve Nas sureleri “sığınırım de” emriyle başladıkları için, ikisine birden iki sığınırıcı anlamında “*Muavvizeteyn*” adı verilir. Bu ikisine İhlas suresi de dahil edilerek üçüne birden “*Muavvizât*” denilmektedir. Hz. Âişe’den rivayet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem bir rahatsızlık hissettiği zaman ve her gece yatağına yatarken bu üç sureyi okuyup avuçlarına üfleterek, başına ve yüzünden başlamak üzere bütün vücuduna mesh eder ve bunu üç defa tekrar ederlerdi (Buhâri, Fezâ’ilü’l-Kur’an 14). Peygamber Efendimizin bu iki surenin inmesinden önce de, cinlerin ve kötü gözlü insanların şerlerinden Allah’a sığındığı, belki bunun için bazı ayetleri ve duaları okuduğu bilinmektedir. Fakat bu surelerin nüzulünden sonra artık başka şeyler okumadığı anlaşılmaktadır. Kötü gözlerden, birtakım şerli insanların şerrinden ve cinlerin tasallutundan korunmak için bu surelerin okunması Peygamber Efendimizden ümmete intikal eden fiili bir sünnet olarak bütün müslümanlar arasında yaygınlik kazanmıştır. Müslümanların bu uygulamaları Kur’an’ın: “*Biz Kur’an’dan, müminlere şifa ve rahmet olan şeyler indiriyoruz*” (İsrâ 17/82) ayetine uygun bir davranıştır.

Dini Bilgiler

MUAVVİZETEYN

Muavvizeteyn kelime olarak, sığınmayı, korunmayı, sakınmayı, kurtuluşu ve bağlılığı, şerrinden ve zarar vereceğinden endişe edilen bir varlıktan korunmak için himaye edecek bir güce iltica etmeyi ifade eder. Bu yönüyle, tüm yaratıkların şerrinden Allah'a sığınmak, ona bağlanmak demektir. Muavvizeteyn, "umumi ve hususi anlamda mahlukatın şerrinden Allah'a sığındırıcı, himaye edici iki sure" şeklinde tanımlanır. Kur'an'ın 113 ve 114. surelerin ikisine birden varlıkların şerrinden Allah'a sığınmayı ifade ettikleri için, Muavvizetân veya Muavvizeteyn denmiştir.

Hz. Peygamber bu iki sureyi, insanların okuduğu surelerin en hayırlısı, (İbn Hanbel, IV/144) sığınmayı talep edenlerin sığınmada buldukları en iyi sureler olarak nitelendirmiştir. (İbn Hanbel, III/417) Yine Hz. Peygamber bu iki sureyi benzeri görülmemiş ayetler olarak değerlendirmiştir. (Müslim, Salâtu'l-Misafirîn 46) Müslümanlar arasında söz konusu iki surenin önemi, muhtelif vesilelerle Muavvizeteyni okumak şeklinde bir geleneğe dönüşerek tecelli etmiştir.

Hz. Peygamber muavvizeteyni sabah namazında okumuş ve böyle yapılmasını tavsiye etmiş, (İbn Hanbel, IV/150) şiddetli rüzgârın estiği karanlık bir gecede bu surelerle Rabbine sığınmış ve yanındaki sahabeye de bunu tavsiye etmiştir. (Munzirî, 11/230-231) Yine Hz. Peygamber hastalandığı zaman daima bu iki sureyle Rabbine dayanmış, (İbn Mâce, Tıbb 38) ev halkından biri hasta olunca da söz konusu sureleri o kişilerin de okumasını istemiştir. (Müslim, Selâm 20.) Hz. Peygamber uyumak istediği zaman iki elini bir araya getirir, sonra ihlas, felak ve nas surelerini okur, ardından avucunun içine üfler daha sonra da yüzünden, başından ve vücudunun ön kısmından başlayarak tüm vücudunu yetiştirdiği yere kadar sıvazlardı. (Buhârî, Fedâilul-Kur'an 14; Tıb 32) Hz. Peygamber, hastalığı şiddetlenip kendisi böyle yapmaktan aciz kalınca, Hz. Âişe'ye bunu yapmasını emretmiş, Hz. Âişe de bu sureleri onun okuduğu gibi okumuş, sonra ellerine üfleyerek, Allah Resûlü'nün vücudunu mesh etmiştir. (Buhârî, Tıb 41) Rivayetlerden Hz. Peygamberin bunu alışkanlık haline getirdiği ve her gece böyle yaptığı da anlaşılmaktadır. (Tirmizî, Deavât 21) Her insanın, zaman zaman kendisini aşan, daha güçlü ve kuvvetli birine sığınma, onun himayesinde bulunma ihtiyacı hissettiği varoluşsal bir gerçektir. Bu gerçeği göz önünde tutarak, insanın "küçük ölümü" tattığı uyku esnasında -zihni fonksiyonların ve bedensel faaliyetlerin durduğu zamanda- başına ne gelebileceğini ve nasıl başa çıkabileceğini idrak edemeyeceği bir vaktin öncesinde, bu iki sureyi okuyarak, en yüce ve en güçlü varlık olan Allah'a sığınması, O'nun himayesine girmesi, derin bir ruh dinginliği ve emniyet sağlayacaktır. Bu yüzden, Hz. Peygamberin bu yöndeki tavsiyelerinin aynen yerine getirilmesi kişinin kendi faydasıdır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

“Mutlak hükümlerlik elinde olan Allah aşkıdır, cömerttir ve O’nun her şeye gücü yeter.”

Mülk 67/1.

Mülk Suresi, Mekke döneminde nazil olmuştur. Otuz ayettir. Adını ilk ayette geçen “mülk” (hükümlerlik) kelimesinden alır. Mülk Suresi’nin ana konusunun, Allah’ın varlığını, birliğini, kâinatı yaratıp yönettiğini ve ahiretin mevcudiyetini kanıtlamak olduğu söylenebilir. Hz. Âişe’den rivayet edilen bir hadiste Resûlullah’ın Secde ve Mülk Surelerini her gece yatmadan önce okuduğu, yolculuk sırasında da bunu ihmal etmediği belirtilmektedir (Tirmizî, Fezâ’ ilü’l-Kur’an 9). Âlûsî, surenin faziletine dair bu tür haberlere dayanarak Mülk Suresi’ni her gece okumanın mendup olduğu şeklinde bir görüş nakleder (*Râhu’l-me’ânî, XXIX, 3*).

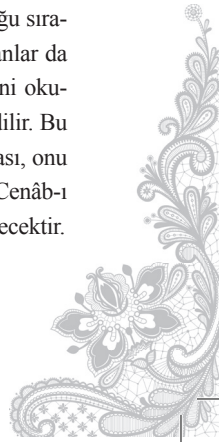
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ سُورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ ثَلَاثُونَ آيَةً شَفَعَتْ لِرَجُلٍ حَتَّى غُفِرَ لَهُ،
وَهِيَ سُورَةُ تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ

“Kur’an’da otuz ayetten ibaret bir sure bir adama şefaatt etti; neticede o kişi bağışlandı. O sure: Tebârekellezî biyedihî’l-mülk’dür.”

Ebü Dâvud, Salât 327; Tirmizî, Fezâilü’l-Kur’an 9.

Tebâreke Suresi, Mülk Suresi diye anılır. Ancak ona *Mâniya*, *Münciye*, *Vâkiye* gibi isimler de verilmiştir. Mülk Suresi’nin fazileti hakkında çeşitli hadisler vardır. Onlardan birinde bildirildiğine göre, Peygamber Efendimiz, Secde ve Mülk Surelerini her gece yatmadan önce okurlardı (Tirmizî, Fezâilü’l-Kur’an 9). Bunu mukim iken de, yolculukta olduğu sıralarda da bırakmadıkları nakledilir. Resûlullah’ın bu sünnetinden hareketle müslümanlar da hem bu surenin hem de sünnete uymanın bereketini umarak her gece Mülk suresini okumayı âdet edinmişlerdir. Bunun mendup sayılan davranışlardan biri olduğu kabul edilir. Bu surenin bir adama şefaatt etmesi ve bu vesileyle onun mağfirete nail olup bağışlanması, onu sürekli okuması ve kadrini kıymetini bilmesi sebebiyledir. Bu şekilde davrananları Cenâb-ı Hak kabir azabından koruyacak veya kıyamet gününde kendilerini bağışlayıp affedecektir.

MÜLK SURESİNİN FAZİLETİ

Mülk Suresi Kur'an'ın altmış yedinci suresidir. Bu surenin Mülk'ten başka Tebareke, Mania, Münkiye, Mücadele, Vakiye ve Mennaa gibi isimleri de vardır. Mekkî surelerdendir. İbn Mes'ud şöyle naklediyor: Biz Hz. Peygamber zamanında bu sureye Mania ismini verirdik. İbn Abbas (r.a) şöyle rivayet ediyor: Hz. Peygamber'in ashabından birisi bir kabrin üzerine çadırını kurmuştu, ancak onun bir kabir olduğunu bilmiyordu. Bir de baktı ki, orada bir adam Mülk Suresi'ni okuyor. Sonuna kadar okudu. Bunun üzerine çadır sahibi Peygamber'e gelerek, "Ey Allah'ın Resûlü, ben çadırımı bir kabir üzerine kurmuşum fakat onun bir kabir olduğunu zannetmiyordum. Baktım ki orada bir adam Mülk Suresi'ni okuyor, sonuna kadar okudu. Resûlullah buyurdu ki: *"O sure Mania'dır. O zatı kabir azabından kurtarır"* (Tirmizi, Sevabü'l-Kur'an 9). Ebu Hüreyre (r.a) şöyle naklediyor: Hz. Peygamber buyurdu ki: *"Kur'an'da otuz ayetli bir sure bir adama şefaatt etti. Nihayet o, bağışlandı. İşte bu sure, Tebarekellezi bi-yedihî'l-mülk suresidir."* (Tirmizi, Sevabü'l-Kur'an 98; İbn Mace, Edeb 52) Hz. Cabir (r.a) şöyle naklediyor: Nebi (a.s) gece Secde ve Mülk surelerini okumadan uyumazdı. (Tirmizi, Fedailü'l-Kur'an 8) Bu manada Hz. Âişe (r.a) dan da rivayet gelmiştir. Hatta Hz. Âişe'nin rivayetinde ne seferde ne hizada bu iki sureyi okumayı terk etmediği nakledilmektedir. Elmalı merhum tefsirinde Alûsi'nin şöyle dediğini naklediyor: Bu surenin fazileti hakkında zikredilen bu gibi haberlerden dolayı söz konusu surenin her gece okunmasının mendub olduğunu söylenmiştir. Ben de temyiz yaşından beri bu sureyi okumaya devam ediyorum. Beni buna muvaffak kılan Allah'a hamd eder, bundan böyle de yardım ve kabulünü dilerim. (Hak Dini Kur'an Dili, X/173,174) Tefsirlerde de geçen benzer manada farklı rivayetler de vardır.

Fazileti hakkında böyle teşvik edici nakillerden dolayı müslümanlar her vesile ile Mülk suresini okumayı önemsemişlerdir. Vefat eden şahısları yad etmek için okunan sureler arasındadır. Öneme binaen İslam mimarisinde cami kuşak yazılarında ve türbe kuşak yazılarında Mülk Suresi tercih edilmiştir. Hala bazı yörelerimizde yatsı namazından sonra Mülk Suresi'ni okumak adet haline gelmiştir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا
إِضْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا
لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا
فَاَنْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

“Rabbimiz! Unutur veya yanılırsak bizi cezalandırma! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır yük yükleme! Üstesinden gelemeyeceğimiz şeyleri üzerimize yükleme! Bizi bağışla, ayıplarımızı ört ve bize rahmetinle muamele buyur! Sen bizim sahibimiz ve yardımcımızsın; artık inkârcı topluluğa karşı bize yardım et!”

Bakara 2/286.

Bir rivayette, Bakara Suresi'nin son iki ayeti Cibril (a.s) vasıtasıyla nazil olmamış, Resûlullah bunları Miraç gecesinde vasıtasız olarak işitmiştir. Surenin bu son iki ayetinin fazileti hakkında birçok sahih hadis rivayet edilmiştir.

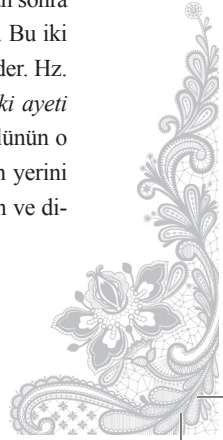
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ قَرَأَ بِالْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةٍ كَفْتَاهُ

“Bakara suresinin sonundan iki ayeti geceleyin okuyan kimseye bunlar yeter.”

Buhâri, Fezâilü'l-Kur'an 10, 27, 34; Müslim, Müsâfirîn 255.

Bakara Suresi'nin sonundaki iki ayet, müslümanların ezberleyip her gece okumaya özen gösterdiği Âmenerresûlüdür. Özellikle ülkemizde cemaatle kılınan yatsı namazlarından sonra bütün camilerde Âmenerresûlü okunması, neredeyse vazgeçilmez bir âdet olmuştur. Bu iki ayetten birincisi imanın temel esaslarını, ikincisi ise yedi ayrı dua cümlesini ihtiva eder. Hz. Ömer ve Hz. Ali'nin: *“Akıllı bir adam görmedik ki, Bakara suresinin sonundaki iki ayeti okumadan uyasun”* (Dârimî, Fezâilü'l-Kur'an 14) dedikleri nakledilir. Âmenerresûlünün o gece okuyana yetmesi ifadesini, gece namazının yerini tutar veya Kur'an okumanın yerini tutar tarzında anlayanlar olmuştur. Bir kısım âlimler de bu iki ayet, okuyanı şeytanın ve diğer şerhilerin kötülüklerinden korur şeklinde anlamışlardır.

BAKARA SURESİ'NİN SON İKİ AYETİNİN FAZİLETİ

Âmenerresûlünün geceleyin okuduğunda okuyana yeterli geleceğini ifade eden hadis, (Buhâri, Fezâilü'l-Kur'an 10, 27) "inanç bakımından, gece ibadetinin yerine geçmesi bakımından ve Kur'an okumanın yerine geçmesi bakımından yeterlidir şeklinde anlaşılacağı gibi, "bela ve afetten, görünen ve görünmeyen her türlü kötülükten korunmaya sebep olur" şeklinde de yorumlanabilir. Her iki manaya da yorulabileceği söylenmiştir. (Nevevî, *el-Minhâc*, VI, 132; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, VIII, 685.) Bakara Suresi -ilk beş ayeti- ahiret ve gayb âlemine, Kur'an'a ve önceki kitaplara iman eden, namaz kılan ve infak eden kulların doğru yola ve felaha erişmiş olduklarını ifade ederek başlar. Son iki ayette ise bu kulların sahip oldukları iman, amel ve ahlakın mükâfatı hüviyetinde Allah tarafından takdir ve taltif edildikleri, "hür ve müstakil iradeleriyle" görev ve sorumluluklarını kolaylıkla yerine getirebilecekleri, unutmaya ve yanılmadan doğan kusurlarının bağışlanacağı muştulanır. Kendi güç ve gayretlerine sarılan kulların bunun yanında Allah Teâla'dan mağfiret ve merhameti talep ederek ve "sen bizim mevlâmızsın, inkârcılara karşı bize yardım et!" diyerek O'nun yardımına sığınmaları gerektiği talim edilir. Nitekim Peygamberimizin (a.s) okuduğu her bir dua cümlesinden sonra Allah Teâla "kabul ettim." diyerek bu yakarıya icabet eder. (Müslim, İman 199-200.) "Bakara Suresi'ni okuyun. Zira onu esas almak bereket, terk etmek ise hüznün ve nedametir." (Müslim, Müsâfirîn 252.) hadisi de bu noktaya vurgu yapar.

Amenerresûlü, hemen her müslüman tarafından ezberlenmiş ve yatsı namazından sonra cami, mescit ve meskenlerde okunması anane haline gelmiştir. Bu iki ayetin aile üyelerine öğretilmesi gerektiğine dair hadis (Dârimî, Fezâilü'l-Kur'an 14.) ile Cibril (a.s)'ın Resûlullah'a (a.s) selam vererek: "Sana verilen iki nur ile sevinmelisin! Bunlar senden önce hiçbir peygambere verilmemişti: Kitabın Fatihası ve Bakara suresinin son iki ayeti. Onlardan okuduğun her bir kelimenin karşılığı sana mutlaka verilecektir." (Müslim, Müsâfirîn 254) hadisi ve tarihsel bir gerçeklik olan sahabe tecrübesi de Âmenerresûlü'nün okunup ezberlenmesinde ve yaygınlık kazanmasında etkisini göstermiştir: Hz. Ali: "Akıl ve idrak sahibi hiçbir kimsenin Bakara Suresi'nin sonundan şu ayetleri okumadan uyuduğunu görmüş değilim." (Dârimî, Fezâilü'l-Kur'an 14.) ifadesi ve Hz. Ömer'in oğlu İbn Ömer'in kabri başında okunmasını talep etmesi bu tecrübelerden sadece birkaçını göstermektedir.

Âmenerresûlü, İman ilkelerini hatırlatan, dünya-ahiret huzurunu kuşatan dua ayetleriyle, "işittik ve itaat ettik" diyebilen müslüman teslimiyetiyle okunmalıdır. Kur'an tilaveti en dolaysız en kıymetli ve en büyük zikirdir. Âmenerresûlü ezberlenmeli, manası öğrenilmeli ve her gece okunmalıdır. Bu iki ayeti hayata katabilmek, yaşayabilmek bereket, ihmal etmek ise pişmanlık sebebidir. Çünkü bu ayetler "iman, amel, ahlak esasları, dua ve iltica" yerine geçer.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

الْم ذَلِكَ الْكِتَابَ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ
الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ
قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“Elif-lâm-mûm. Bu kitap, hiç şüphe yok, sakınanlar için bir rehberdir. (Onlar) gayba iman ederler, namazı kılarlar, kendilerine verdiklerimizden hayra harcarlar; Sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler ve ahirete de onlar kesin olarak inanırlar. Rableri tarafından gösterilen doğru yol üzerinde olanlar ancak onlardır ve kurtuluşa erenler de yalnızca onlardır.”

Bakara 2/1-5.

Surenin ilk ayetlerinin hicretten sonra Medine’de ilk nazil olan vahiy olduğu kabul edilir. Bununla beraber bütün Kur’an-ı Kerim’in en son nazil olduğu rivayet edilen “vettekû yevmen” (وَاتَّقُوا يَوْمًا) ayeti de yine bu surededir (ayet 281). Buna göre hicretten sonra inmeye başlayan surenin nüzültü dokuz- on yıl sürmüş ve bütün Medine devri boyunca devam etmiştir. Bakara Suresi’ne ayrıca ihtiva ettiği hükümlerin çokluğu sebebiyle Füstâtü’l-Kur’an adları da verilmiştir. Surenin biri “senâm” (zirve), diğeri “zehrâ” (parlak beyaz, nurlu) olmak üzere iki de lakabı vardır. Nitekim üçüncü sure olan Âl-i İmrân ile birlikte bu iki sureye “Zeh-râvân” denilmiştir. Ancak en meşhur adı Bakara’dır. Arapça’da “sığır, inek” anlamına gelen bu söz surede genel olarak sığır cinsi için değil bir tek inek için kullanılmıştır.

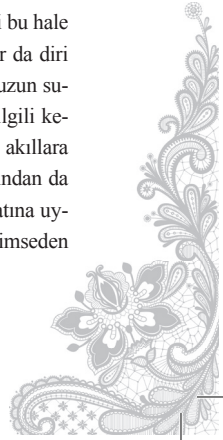
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ، إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْفِرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ

“Evlerinizi kabirlere çevirmeyiniz. Şüphesiz şeytan, içinde Bakara Suresi okunan evden kaçar.”

Müslim, Müsâfirîn 212.

Kabirler, içinde insan olduğu halde, dıştan bakanlar için hiçbir hayat eseri görülmeyen mekânlardır. Çünkü oradaki insanlar ölüdürler. Peygamberimiz, içinde Kur’an okunmayan, namaz kılınmayan, Allah’ın adı anılmayan evleri, içinde canlılık eseri görülmeyen kabirlere benzetmiştir. Müslümanları, evlerini bu hale çevirmemeleri konusunda uyarmıştır. Şayet bir ev bu halde ise, o ev kabir, onun içinde yaşayanlar da diri değil ölü hükmünde olurlar. Bakara Suresi, Kur’an-ı Kerim’in metin ve ayet sayısı bakımından en uzun suresidir. Bunun yanında içinde bulunan ahkâmın, darbı mesellerin, hüccetlerin, Allah’ın varlığıyla ilgili kesin delillerin, dinin uyulması gereken temel esaslarının, kıssa ve mev’izaların, garip olayların ve akıllara durgunluk veren mucizelerin çokluğu, içinde Allah’ın isimlerinin en fazla geçtiği sure olması açısından da özellikli bir yere sahiptir. Bütün bunların bulunduğu bir sureyi okuyan ve mahiyetini kavrayıp hayatına uygulayan bir kimseyi şeytanın aldatması, saptırması mümkün olmaz. Bu sebeple bu sureyi okuyan kimseden ve okunduğu mahalden şeytanın kaçıp uzaklaşması tabiidir.

BAKARA SURESİ'NİN ÖNEMİ

Bakara Suresi Kur'an-ı Kerim'in en uzun suresidir. Medine'de nazil olup, 286 ayettir. Resmi mushafta Fatiha Suresi'nden hemen sonra yer alır. Hicretten sonra nazil olan surenin tamamı dokuz, on yıllık Medine dönemi içerisinde tamamlanmıştır.

Bakara Suresi'ne Ayetü'l-Kürsî'den dolayı Suretü'l-Kürsî, içinde çok hüküm bulunduğundan dolayı Füstatü'l-Kur'an isimleri de verilmiştir. Bakara Suresi sadece sayfa ve ayet sayısı bakımından Kur'an'ın en uzun suresi değil, aynı zamanda içine aldığı konuların çokluğu ve çeşitliliği bakımından da çok yönlü bir suresidir. Surede başta iman esasları olmak üzere insanın yaratılışı, kıblenin değişmesi, namaz, oruç, hac, sadaka, boşanma, nesep, nafaka, borçların kaydedilmesi gibi pek çok konuya yer verilmiştir.

İlk ayetlerinde takva kavramına vurgu yapılarak Kuran'ın ancak takva duygusuna sahip olan insanları hakikat yoluna ileteceği beyan edilir. Daha sonra muttakilerin nasıl bir inanca sahip olması gerektiğini ve pratikte neler yapmalarının lazım geldiği açıklanır. Böylece Kerim kitabımızın ilk sayfasında müslümanın zihni yapısı, hayattaki tutum ve davranışlarının temel esaslarını görürüz.

Mümin kişiliğini belirledikten sonra inanmadıklarını açıkça ifade eden kâfirleri ve kalben inanmadığı halde dili ile inandıklarını ifade ederek mümin gibi görünen kimselerin özelliklerini, söylemlerini ve davranışlarını açıklayarak müslümanlar uyarılır.

Daha sonra Yahudilerin bahsine geçilir. Onların Allah'a verdikleri sözlerden nasıl döndüklerini, peygamberlerine karşı takındıkları tavır ve tutumlarını açıklar. Aslında bu anlatımla insanın vahy ve peygamberlere karşı tutumlarının örneklerini göstererek bir uyarıda bulunur.

Bu mübarek surenin fazileti hakkında Peygamberimizden (a.s) hadis-i şerifler rivayet edilmiştir Ebu Hüreyre'nin rivayet ettiği hadis-i şerifte Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: *“Evlerinizi (içinde Kur'an okumayarak) kabirlere çevirmeyiniz. Şeytan, içinde Bakara Suresi okunan evden ürker ve uzaklaşır.”* (Müslim, Müsafirin 212) Başka bir hadis-i şerifte ise: *“Kur'an okuyunuz. Çünkü o kıyamet gününde kendisini okuyanlara şefaatecektir. İki nur yumağını, Yani Bakara ve Ali İmran surelerini okuyunuz. Onlar kıyamet günü iki bulut gibi gelerek okuyanları koruyacaktır. Bakara Suresi'ni okuyunuz, çünkü ona sahip olmak bereket, terk etmek ise pişmanlıktır. Ona sihribazların güçleri yetmez.”* (Müslim, Müsafirin 252)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا
خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

“Allah, O’ndan başka tanrı yoktur; diridir, her şeyin varlığı O’na bağlı ve dayalıdır. Ne uykusu gelir ne de uyur. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O’nundur. O’nun izni olmadıkça katında hiçbir kimse şefaât edemez. Onların önlerinde ve arkalarında olanları O bilir. O’nun ilminden hiçbir şeyi -dilediği müstesna- hiç kimse bilgisi içine sığdıramaz. O’nun kürsüsü gökleri ve yeri içine almıştır. Onları korumak kendisine zor gelmez. O yücedir, mutlak büyüktür.”

Bakara 2/255.

Ayete'l-kürsî adını, ayetin içinde geçen ve “taht, hükümlanlık, ilim, kudret” gibi manalara gelen kürsî kelimesinden almıştır. Tamamı on cümleden ibaret olan Ayete'l-kürsî'de Allah Teâlâ'nın birliği, O'nun hay (daima diri) ve kayyûm (zâtı ile kâim) olduğu, uyuklama ve dalgınlık gibi beşeri sıfatlardan münezze olup kâinatı kendi tasarrufunda bulundurduğu, O'nun izni olmadan kimsenin şefaât edemeyeceği, bilgisinin ezel ve ebedi kuşattığı, kudretinin arz ve semaları kapladığı ve zatının çok yüce olduğu bildirilerek tevhid inancının esasları açık bir şekilde ifade edilmiştir. Hz. Peygamber Kur'an'da en büyük ayetin Ayete'l-kürsî olduğunu (Müslim, Müsâfirîn 258), yatağına girerken onu okuyan kimseyi Allah'ın koruyacağını ve şeytanın ona yaklaşamayacağını (Buhârî, Vekâlet 10), bu ayetin içinde Allah'ın en yüce isminin bulunduğunu (Müsned, VI, 461) ve Kur'an ayetlerinin efendisi olduğunu (Tirmizî, Fezâ'ilü'l-Kur'an 2) haber vermiştir.

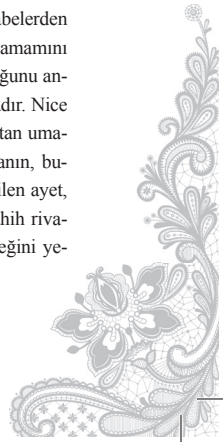
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا الْمُنْذِرِ، أَتَدْرِي
أَيُّ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَعَكَ أَعْظَمُ؟» قُلْتُ: {اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ} قَالَ:
فَضْرَبَ فِي صَدْرِي، وَقَالَ: «وَاللَّهِ لِيَهْنِكَ الْعِلْمُ أَبَا الْمُنْذِرِ»

Übey b. Kâ'b (r.a.)'dan: Resûlullah (a.s) ona: “Ey Ebü'l-Münzir! Allah'ın kitabından ezberinde bulunan ayetlerden hangisinin daha büyük olduğunu biliyor musun?” diye sordu. Ben: “Allâhü lâ ilâhe illâ hüve'l-hayyü'l-kayyûm” dedim. Bu cevabım üzerine elini göğsüme vurdu ve: “İlim sana mübarek olsun, ey Ebü'l-Münzir” buyurdu.

Müslim, Müsâfirîn 258.

Übey b. Kâ'b, Resûl-i Ekrem'in zaman-ı saadetlerinde Kur'an-ı Kerim'i baştan sona kadar ezberleyen sahabelerden biridir. Ebü'l-Münzir onun künyesidir. Burada dikkatimizi çeken husus, Peygamberimizin, Übey b. Kâ'b'ın tamamını ezberlediği Kur'an'ın bilgisine de sahip olmasını istemeleridir. Çünkü Übey'in cevabını bu bilgiye sahip olduğunu anlatmaya yeterli bulmuş ve “ilim sana mübarek olsun” buyurmuşlardır. Bu bizim için örnek alınacak bir noktadır. Nice Kur'an okuyan kimse vardır ki, onun bilgisinden ve ilminden mahrumdur. Kur'an'ı inanarak ve ecirini Allah'tan umarak sadece ezberleyip okumak asla küçümsenemeyecek bir fazilet olmakla birlikte, onun ilmine vâkîf olmanın, bununla birlikte gereğini yapıp yaşamının daha büyük bir fazilet olduğu açıktır. Burada büyüklüğünden söz edilen ayet, Bakara Suresi'ndeki “Ayete'l-kürsî” diye anılan 255. ayettir. Ayete'l-kürsî'nin faziletleriyle ilgili pek çok sahih rivayet vardır. Bunları Efendimizden kendilerine bir emir ve talimat kabul eden müslümanlar, her vesileyle gereğini yerine getirmeye büyük bir özen gösterirler.

Dini Bilgiler

AYETE'L KÜRSİ

Ayete'l Kürsî'nin kısa bir açıklaması sadedinde, "Allah, varlığı ezeli, ebedi, zaruri ve kendinden olan, her şeyi yaratan, her şeyin maliki, her şeyi bilen ve her şeye kadir olan yüce Mevlanın öz ismidir." Bu öz isim zikredildikten sonra hem O'nun birliği, teklifi hem de İslam'ın getirdiği imanın tevhit yani Allah'ı tek bilme özelliği açıklanmak üzere "O'ndan başka ilah yoktur" buyurulmuştur.

Müşrikler elleriyle yaptıkları putlara tapmakta idiler. Bunlar cansız eşyadan yapıldı. Canı bile olmayan varlığın ilah olamayacağını ifade etmek üzere hemen arkasından "O dirdir" buyurulmuştur. O'nun hayat sıfatı vardır ve tıpkı diğer isimleri ve sıfatları gibi bunun da mahiyetini ancak kendisi bilmektedir.

Gerek Araplardaki gerekse diğer kavimlerdeki müşriklerin çoğu büyük bir Allah'a inanmakla beraber bunun yanında –her birine bir işlev tanıdıkları- sözde tanrılara inanmışlardır. Bu inanç tevhide aykırıdır. Tevhidi açıklayarak başlayan ayet, Allah Teâla'nın "kayyûm" sıfatını zikrederek "küçük, aracı, özel görevli tanrılara" gerek bulunmadığını ifade etmektedir. Çünkü kayyûm, "bütün varlıkları görüp gözeten, yöneten, bir an bile onları bilgi ve ilgisi dışında tutmayan" demektir.

"Onu ne uyku basar ne uyur" cümlesi, hay ve kayyûm sıfatlarını pekiştirmekte ve biraz daha anlaşılmasını sağlamaktadır. Uyku basan veya fiilen uyuyan birinin gözetim, yönetim, koruma gibi işleri yerine getirmesi mümkün değildir. Yerde ve gökte ne varsa -başka hiçbir kimseye değil- O'na aittir; yaratana da gerçek sahibi de O'dur. Ayetin bu manayı ifade eden parçası "yalnız O'na aittir" kısmıyla tevhidi öğretirken "başkasına değil" manasıyla de şirkin çeşitlerini reddetmektedir. "yerde ve gökte" tabiri Arapça'da "bütün varlıklar" manasında kullanılmakta, adına yer ve gök denilmeyen veya yere ve göğe dahil bulunmayan mekânlar ve buradaki varlıklar da bu ifadenin içine girmektedir. Allah'a ortak koşan kâfirlerin bir kısmı, bu ortakların O'na denk olduklarına değil, O'nun yanında reddedilemez şefaât ya da geri çevrilemez aracılık hakkına sahip bulduklarına inanmakta ve putlara bu anlayış içinde tapınmaktadırlar. "Allah katında, O izin vermedikçe hiçbir kimse şefaât edemez" manasındaki cümle bu inancın asılsızlığını ortaya koymakta; şefaatin de izne bağlı bulunduğunu, O izin vermedikçe ve dilemedikçe kimsenin böyle bir yetki ve imkânı sahip olamayacağını özlü ve etkili bir şekilde zihinlere yerleştirmektedir. Allah birdir ve ibadet edilmeye yalnızca O lâyıktır; çünkü O'ndan başka olmuş, olacağı, gizliyi, açığı, geçmişi, geleceği, görüleni, gaybı bilen yoktur.

Kürsî (kürsü), "koltuk, sandalye, taht" anlamlarına gelir. Mecazi olarak saltanat, hükümlerlik, mülk manalarında da kullanılmaktadır. Allah Teâla'nın üzerine oturan maddi alet manasında kürsüsü olamayacağından -bu O'nun bizzat açıkladığı yüce sıfatlarına aykırı düştüğünden- burada kürsüden bir başka mananın kastedilmiş olması gerekir. Esasen Kur'an'da Allah'a nispet edilen, "Allah'ın..." denilen her şeyi, O'nun varlığına dahil veya kullandığı bir şey olarak anlamak doğru değildir. Mesela "Allah'ın evi, Allah'ın ruhu, Allah'ın emri, Allah'ın kölesi" tamlamalarında yer alan şeyler, ne O'nun varlığının bir parçasıdır ne de kullandığı araçlardır; önem ve şereflerinden dolayı O'nun diye tanımlanmışlardır. Ayetin bu kısmını, "Kürsüden maksat O'nun hükümlerliği ve buna sınır yoktur, hiçbir şey O'nun dışında kalmaz." şeklinde anlamak mümkündür. Kâmil, eşsiz sıfatlarının bir kısmı ayette zikredilen Yüce Allah'a, kulların sonsuz gibi gördükleri kâinatı korumak, gözetmek ve yönetmek elbette güç gelmeyecek, O'nu yormayacak, meşgul bile etmeyecektir. Çünkü "O yücelerden yücedir, kimse bilmez nicedir."

AYET-İ KERİME VE MEALİ

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

“De ki: “O, Allah’tır, tektir. Allah sameddir. Doğurmamış ve doğmamıştır. O’nun hiçbir dengi yoktur.”

İhlas 112/1-4.

İhlas, samimi olmak, dine içtenlikle bağlanmak demektir. Allah’a bu surede anlatıldığı şekilde inanan, tevhit inancını tam anlamıyla benimsemiş olanlar ihlaslı müminler olacaktır için, sure bu şekilde anılmaktadır. Surede Allah Teâla’nın bazı sıfatları veciz bir şekilde ifade edilmiştir. Mekkeli müşriklerin Hz. Peygamber’e gelerek “Bize rabbinin soyunu anlat” dediklerini, bunun üzerine bu surenin indiğini bildiren rivayetleri delil getirirler (Müsned, V, 133-134). Hz. Peygamber bu surenin önemi ve fazileti hakkında söyle buyurmuştur: “Varlığım elinde olan Allah’a yemin ederim ki bu sure Kur’an’ın üçte birine denktir” (Buhârî, Tevhid 1). Yine Hz. Peygamber, sevdiği için bu sureyi her namazda okuyan bir sahabeyle, “Onu sevmen seni cennete götürür” müjdesini vermiştir (Tirmizî, Fezâilü’l-Kur’an, 11).

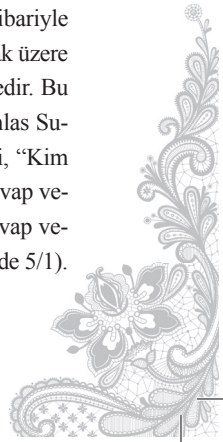
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

«أَيَعِجْزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ فِي لَيْلَةٍ ثُلُثَ الْقُرْآنِ؟» قَالُوا: وَكَيْفَ يَقْرَأُ
ثُلُثَ الْقُرْآنِ؟ قَالَ: «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ تَعَدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ»

“Sizden biriniz bir gecede Kur’an’ın üçte birini okumaktan aciz mi kalıyor?” Sahabeler: “Buna hangimizin gücü yeter ki, yâ Resûlallah!” dediler. Bunun üzerine Efendimiz: “Kul hüvellahü ehad Kur’an’ın üçte biridir” buyurdular.

Müslim, Müsâfirîn 259.

Hadis şârihleri ve müfessirler bu hadisleri yorumlarken çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Bir kısım âlimlere göre, burada kastedilen denklik sevabı itibariyle değil, anlamı itibariyle üçte birine denk olmasıdır. Çünkü Kur’an’ın anlamları tevhid, ahkam ve kıssalar olmak üzere genel olarak üç kısımdır. Bu sure tevhidi en veciz ve en güzel şekilde ifade etmektedir. Bu sebeple “Kur’an’ın üçte birine denktir” buyurulmuştur. Bir kısım âlimlere göre ise İhlas Suresi sevap bakımından da Kur’an’ın üçte birine eşittir. Şunu kabul etmek gerekir ki, “Kim bir iyilik yaparsa ona on katıyla sevap vardır” (En’âm 6/160) vaadiyle bir harfe on sevap veren Allah, dilerse İhlas Suresi’ne diğerlerinin tamamına veya üçte birine denk bir sevap verebilir. “Allah dilediğini yapar” (İbrahim 14/27) ve “Dilediği gibi hüküm verir” (Mâide 5/1).

İHLAS SURESİ

İhlas Suresi Mekke’de nazil olmuştur ve dört ayettir. Bu sureye birçok isim verilmiştir. Allah’ın birliğini veciz bir ifade ile beyan ettiği için ‘tevhid,’ beyan ettiği esaslar İslam’ın temel akidesini beyan ettiği için ‘esas,’ Allah’a hiçbir şeyin benzetilmeyeceği anlamında ‘tecrid’ okuyanların kurtulacağına vesile olduğu anlamında ‘necat’ okuyanların Allah’ın sevgisini kazanacağı için ‘velayet’ adları verilmiştir. Kâfirun Suresi’yle beraber ‘tedavi eden’ manasına ‘mukaşkışateyn’ ismi de zikredilmektedir.

Übey b. Ka’b’in (r.a) rivayet ettiğine göre, müşrikler peygamberimize: Bize Allah’ın nesebi hakkında bilgi ver, dediler bunun üzerine Allah Teâla: *“(De ki: “O, Allah’tır, bir tektir.” Allah Samed’dir.(Her şey O’na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.)” O samed ki, doğmamış ve doğrulmamıştır. Zira doğan ve doğdurulan şey ölür. Ölen şeye de mirasçı olunur. Allah (c.c) ne ölür ne de mirasçısı vardır. (Hiçbir şey O’na denk ve benzer değildir.) O’nun benzeri, dengi yoktur, dedi”* (Tirmizi, Tefsir 92)

Hz. Peygamber bu surenin önemi ve fazileti hakkında söyle buyurmuştur: *“Varlığım elinde olan Allah’a yemin ederim ki bu sure Kur’an’ın üçte birine denktir”* (Buhâri, Tevhid 1). Yine Hz. Peygamber, sevdiği için bu sureyi her namazda okuyan bir sahabeye, *“Onu sevmen seni cennete götürür”* müjdesini vermiştir. (Tirmizi, Fedailü’l-Kur’an 11, Tefsir 93) Bir başka hadis-i şerifte Allah Resûlü (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Sizden biriniz bir gece Kur’an’ın üçte birini okumaktan aciz midir? Kim Kul huvellahu ehad, Allahu’s-Samed okursa Kur’an’ın içte birini okumuş olur.”* (Tirmizi, Fedailü’l-Kur’an 10) Ebu Hüreyre (r.a) şöyle nakletmektedir: Resûlullah (a.s) bir adamın kul huvellahu ehad suresini okuduğunu işitti ve: *“Ona vacip oldu”* buyurdu. Ben, ne vacip oldu diye sordum. Resûlullah: *“Cennet”* buyurdu.” (Tirmizi, Fedailü’l-Kur’an 10)

De ki: O Allah’tır. Allah Sameddir. Herkesin kendisine ihtiyacını arz ettiği, fakat kimseye muhtaç olmayandır. *Doğurmamış ve doğmamıştır* ayeti, Allah’a evlat nispet edenlerin, Mesih Allah’ın oğludur diyen Hristiyanların, meleklerin Allah’ın kızlarıdır diyen müşriklerin iddialarını reddeder. Allah ihtiyaçtan münezzehtir, ezeli ve ebedidir. *O’nun hiçbir dengi yoktur.*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا
 قِيمًا لِيُنذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِمَّنْ لَدُنْهُ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ
 الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا مَا كُنْتُمْ فِيهِ أَبَدًا

“Hamd Allah’a mahsustur. (O Allah ki, insanları) kendi tarafından gelecek çetin bir azap ile uyararak, dünya ve ahiret için yararlı işler yapan müminlerin, içinde ebedi kalacakları güzel bir mükâfata (cennet) erişeceklerini müjdelemek için kuluna sağlam ve kusursuz kitabı indirmiş, onda hiçbir bozukluğa yer vermemiştir.”

Kehf 18/1-3.

Kehf Suresi, Mekke döneminde inmiştir. Sure, adını; ilk defa dokuzuncu ayette olmak üzere, birkaç yerde geçen “kehf” kelimesinden almıştır. Kehf, mağara demektir. Surede konu olarak, inançları sebebiyle öldürülmekten kurtulmak için bir mağaraya sığınan gençlerin mucizevi halleri (9-26), ayrıca Hz. Mûsa (60-82) ile Zülkarneyn (83-98) konu edilmektedir. Surenin fazileti ile ilgili Resûlullah şöyle buyurmuştur: “Kim, Kehf Suresi’nin başından on ayet ezberlese Deccâlden korunmuş olur” (Müslim, Müsâfirîn 257). “Kim, Kehf Suresi’nin son on ayetini okursa Deccâl’in fitnesinden korunur” (Müsned, VI, 446); “Kim, Kehf Suresi’ni indirildiği gibi okursa sure, kıyamet gününde onun için bir nur olur (Beyhakî, Sünen III, 249).

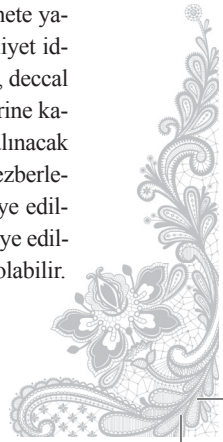
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ حَفِظَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ سُورَةِ الْكَهْفِ عُصِمَ مِنَ الدَّجَالِ

“Kehf Suresi’nin başından on ayet ezberleyen kimse Deccal’den korunmuş olur.”

Müslim, Müsâfirîn, 257.

Kehf Suresi’ndeki gerçekleri düşünenler, Deccal’in fitnesine kapılmaktan kendilerini koruyabilirler. Deccalden maksat, kıyametin büyük alâmetlerinden olmak üzere, kıyamete yakın ortaya çıkacağı mütevatir derecesinde haberlerle sabit olan bir varlıktır. O, ulûhiyet iddiasında bulunacak ve birtakım harikalar gösterecektir. Yeryüzündeki en büyük fitne, deccal fitnesidir. Bazı hadis şârihleri ile kelimeler âlimleri buradaki deccalın hak ile batılı birbirine karıştıranlar olduğunu söylemişlerdir. Surenin hem ilk ayetleri hem son ayetleri ibret alınacak nitelikte hakikatleri ihtiva eder. Bundan anlıyoruz ki, Kur’an’daki bu nevi ayetleri ezberlemek ve onların mahiyetleri üzerinde sürekli düşünmek gerekir. İlk ayetlerinin tavsiye edilmesi, anılan garip olayların daha çok o ayetlerde yer almasından, son ayetlerinin tavsiye edilmesi de ibret alınacak özelliklerin daha çok onlarda bulunmasından kaynaklanmış olabilir.

KEHF SURESİ

Kehf, geniş mağara anlamına gelir. Sure adını 9 ila 27. ayetler arasında geçen Ashab-ı Kehf kıssasından alır. Surede temel olarak, inançları sebebiyle öldürülmekten kurtulmak için bir mağaraya sığınan gençlerin mucizevi halleri (Ashab-ı Kehf), Musa ve Hızır (a.s) kıssası ve Zülkarneyn kıssası konu edilmektedir.

Surenin dokuzuncu ayetinden yirmi yedinci ayetin sonuna kadar Ashâb-ı Kehf'den bahsedilmektedir. Bunlara “mağara arkadaşları”, “yedi uyurlar” adı da verilmektedir. Bu surede anlatılan Ashâb-ı Kehf, İsa (a.s)’ın dini üzere amel eden birkaç genç olup, bunlar kendilerini putlara taptırmak veya öldürmek için takip eden Roma toplumu ve bölge valisine karşı mücadele etmek ve dinlerini korumak üzere dağa çıkmış, mağaraya gizlenmişlerdi. Cenabı Hak onları düşmanlarından korumak ve öldükten sonra dirilmeye ibret ve işaret kılmak için üç yüz dokuz yıl mağarada uyuttu. Uyandıkları zaman birkaç saat uyuduklarını sandılar. İçlerinden birisi, bir şeyler almak için kasabaya inince bir kaç asır önceki gümüş para, olayın anlaşılmasına yol açtı. Bu olay ile öldükten sonra dirilmenin nasıl olabileceğine inanmayanlara bir işaret gösterilmiştir.

Surede yer alan ikinci dikkat çekici bir hikâye de zengin inkârcı ile yoksul mümin örneğidir. Allah iki kişiden birine iki üzüm bağı, hurmalık ve ekinlik olmak üzere güzel bir çiftlik verir. Ortadan da su fıskırtır. Bu kimsenin başka gelirleri de vardır. Güzel ürün alıyordu. Ancak serveti arttıkça gurura kapılır, yoksul olan mümini küçük görür. Kendisini o kadar güçlü görür ki, çiftliğin sonsuza kadar bu şekilde kalabileceğini, helak olacağını sanmadığını söyler. Kıyametin kopacağını da inkâr eder. Arkadaşı onu uyarır. Allah dilerse bu çiftliğin bir anda helak olabileceğini hatırlatır. Fakat söz dinlemez. Bir gün bütün serveti, çiftliği batır, hiçbir şeyi kalmaz. Keşke Rabbime hiçbir şeyi ortak tutmasaydım diyerek pişman olur. Artık ona Allah’tan başka yardım edecek hiçbir kimse yoktur ve kendisi Allah’tan öğ alabilecek değildir. (Kehf, 18/32-44). Sure bunun dışında dünya nimetlerinden, ahiret azabından, müşriklerin Hz. Peygambere (a.s) sorularından, imanı güçlendirecek güzel örneklerden ve “Allah çocuk edindi” diyerek, büyük bir yalanı doğru zannedenlere karşı tevhit inancının hakikatinden bahseder. Sure şu ayetle son bulur: “De ki; Ben ancak sizin gibi bir beşerim. Şu kadar ki, bana ancak ilahınızın bir tek Allah olduğu vahyediliyor. Artık kim Rabbime kavuşmayı ümit ediyorsa güzel bir amel işlesin ve Rabbime kullukta hiçbir şeyi ortak tutmasın” (Kehf, 18/110).